

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Ak. god. 2017./2018.

Petra Jeršek

**Analiza i usporedba preglednih zapisa antičkih autora u
međunarodnoj bazi VIAF**

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Ana Barbarić, izv. prof.

Zagreb, 2018.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Pregled razvoja autoriziranih podataka i zapisa.....	3
3. Virtualna međunarodna normativna baza – VIAF.....	7
4. Imena antičkih autora.....	9
5. Kataložni pravilnici i antički autori	10
5.1 Regole italiane di catalogazine (REICAT) – Italija	10
5.2 Resource Description and Access (RDA) – Sjedinjene Američke Države.....	12
5.3 Resource Description and Access (RDA) – Njemačka.....	13
5.4 Normes AFNOR de catalogage – Francuska	14
5.5 Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga (PPIAK) – Hrvatska.....	15
6. Metode i analiza.....	16
6.1 Analiza starogrčkih autora.....	17
Homer	17
Sofoklo	19
Euripid.....	20
Aristotel.....	22
6.2 Analiza rimskih autora.....	23
Gaj Julije Cezar	23
Vergilije.....	25
Tit Livije.....	26
Publije Ovidije Nazon	28
7. Rasprava.....	29
7.1 Usporedba biranih usvojenih pristupnica (\$100 i \$200)	29
7.2 Usporedba varijantnih oblika u polju \$400	32
7.3 Kontekst	33
8. Zaključak.....	37
9. Literatura.....	38

Analiza i usporedba preglednih zapisa antičkih autora u međunarodnoj bazi VIAF

Sažetak

Autorizirani podaci u preglednim zapisima za osobe osnova su za njihovu jednoznačnu identifikaciju u knjižničnom katalogu. Analiziranje i uspoređivanje preglednih zapisa antičkih autora, četiri grčka i četiri rimska, činilo je glavni fokus ovog rada. Prikazali su se načini biranja usvojene pristupnice iz prizme bibliografskih središta iz Njemačke, Francuske, Italije, Sjedinjenih Američkih Država i Hrvatske, uz pomoć Virtualne međunarodne normativne baze (VIAF). Knjižnični pravilnici određuju koji oblik je katalogizator dužan upotrijebiti kao usvojenu pristupnicu, a koje može staviti kao alternativno ime; u njima su antički autori obrađivani kao jedan kuriozitet koji odudara od osnovnih uputa za pregledne zapise. Pokazalo se da postoji dualnost u biranju preferiranog oblika imena gdje jedna skupina knjižnica bira službeno ime na latinskom jeziku, dok se druga skupina priklanja suvremenom, opće poznatom, konvencionalnom obliku imena za antičke autore. Drugo rješenje je svojevrсни trend nastao unatrag nekoliko godina razvitkom novih kataložnih pravilnika koji su uvažili preporuke IFLA-e i princip primjerenosti korisniku.

Ključne riječi: autorizirani podaci, usvojena pristupnica, antički autori, kataložni pravilnici, VIAF

Analysis and comparison of authority files for ancient authors in international authority file VIAF

Summary

Authorized access points in authority file for persons are basis for their identification in library catalogue. Analysing and comparing of authority files for ancient authors, four greek and four roman, was the main focus of this thesis. Selection methods for determining preferred access points were shown from perspective of national bibliographic agencies from Germany, France, Italy, United States of America and Croatia using Virtual International Authority File (VIAF). Standards for descriptive cataloging determine which form of the name is cataloguer obliged to choose for preferred name and which forms can be used as nonpreferred name. Those standards treat ancient authors as special examples that don't follow rules used for most cases. It has been demonstrated that there exist two approaches when it comes to choosing a preferred name; there's one group of libraries that chooses latin form of the name as preferred one, and the other group that chooses conventional form of the name in national language. The latter is a current trend that was distinguished few years ago with development of cataloguing standards and their adoption of the IFLA policy for convenience of the user.

Keywords: authority file, authority access point, ancient authors, cataloguing standards, VIAF

1. Uvod

Suvremeni knjižnični katalogi postoje kako bi korisniku, a i knjižničarima, omogućili funkcionalno pretraživanje i pregledavanje knjižničnog fonda. Objedinjavanje publikacija autora, kao jedna od funkcija kataloga, postaje standard, i to standard čiju realizaciju je omogućio razvoj autoriziranih podataka. Formaliziranje oblika imena autora pokazalo se kao stvarna potreba, potreba koja nužno ne isključuje raznolikost i područnu specifičnost. Te pristupnice formiraju se na nacionalnoj razini, a definiraju ih i njima upravljaju nacionalne knjižnice ili centri. Fokus će se staviti na nadzirane pristupnice specifične grupe autora – antičke autore te tretman istih u virtualnoj normativnoj bazi VIAF koja objedinjuje mnoge nacionalne normativne baze. Nadalje, analiza će se bazirati na odabranim antičkim autorima i pojedinim nacionalnim normativnim bazama preko VIAF sustava klastera. U cjelini, rad će prezentirati uvod u početke autoriziranih podataka, prikazati parametre za biranje nadziranih pristupnica, gdje se pristupnice pohranjuju i kako funkcioniraju, postoje li specifičnosti za antičke autore i zašto, koje su sličnosti, a koje razlike između odabranih normativnih baza te objasniti potrebitost postojanja virtualnih sustava poput VIAF-a, u užem i širem smislu.

2. Pregled razvoja autoriziranih podataka i zapisa

FRAD studija (uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka) autorizirane podatke definira kao „skup informacija o osobi, obitelji, korporativnom tijelu ili djelu čije se ime koristi kao osnova za nadzirane pristupnice u bibliografskim zapisima“.¹ Zapis s autoriziranim podacima, tj. pregledni zapis, sadrži usvojene pristupnice za neki entitet izabrane od strane kataložnog središta te pristupnice za neusvojene oblike imena i srodne entitete.² Odabrani usvojeni oblik mora biti jedinstven i mora se koristiti konzistentno. Neusvojeni oblici koji se mogu pojaviti pri katalogizaciji neke publikacije povezuju se uputnicama s nadziranim oblikom. Te jedinstvene pristupne točke formuliraju se u skladu s kataložnim pravilima.³

---

¹ Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka : konceptualni model : završni izvještaj, prosinac 2008. / IFLA-ina Radna skupina za Uvjete za funkcionalnost i obročivanje zapisa autoriziranih podataka (FRANAR). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 15.

² Ibidem.

³ Maxwell, R. L. Maxwell's guide to authority work. Chicago ; London : American Library Association, 2004. Str. 1-5.

Postojanje različitih kataložnih pravila dovodi do mogućnosti odabira različitih oblika nadzirane pristupnice za istog autora, iako je praksa za suvremene autore dosta usklađena. Naime, oslonac za normizaciju osobnih imena IFLA-in je dokument *Names of persons* s čak četiri izdanja (1963., 1967., 1977. i danas važeće izdanje iz 1996.). Postoje i novija nadopunjena izdanja za pojedine države. Dokument daje preporučene oblike osobnih imena autora raznih država za jedinstvenu odrednicu, tj. usvojenu pristupnicu. Polazi od toga da se pri stvaranju jedinstvene pristupne točke za stranog autora prati konvencija države i jezika uz koji se taj autor veže, prati kako se autor navodi u svojim djelima ili referentnim izvorima.⁴ Upute za antičke autore ne postoje. *Names of persons* realizacija je sedmog i dvanaestog zaključka Pariških načela iz 1961. godine.⁵ Upravo tada počinje rad na ujednačavanju i boljem strukturiranju jedinstvenih odrednica za osobna imena. Sljedeći bitniji korak označile su Smjernice za zapise autoriziranih podataka i uputnice iz 1984. godine (hrvatski prijevod iz 1990. godine) koje naglašavaju ideju IFLA-inog programa Univerzalne bibliografske kontrole (1974.) da nacionalni bibliografski centar ima odgovornost izraditi autorizirane oblike imena autora i autorizirane popise autora svoje zemlje (član 18.1.3.).⁶ Cilj dokumenta bio je odrediti elemente za izradu preglednih kataložnih jedinica i uputnica te strukturu istih, ali samo na razini općih uputa, ne kao pravilo koje se mora slijediti.⁷ Preglednu kataložnu jedinicu definiraju kao „kataložnu jedinicu koja počinje jedinstvenom odrednicom za osobu, korporativno tijelo ili anonimno djelo kao što je utvrdio odgovorni kataložni centar“ i može sadržavati napomene, zapise neusvojenih ili srodnih odrednica, bilješke o izvorima i podatak o kataložnom centru koji je odgovoran za jedinicu.⁸ Na kraju zapisa predviđeno je mjesto za Međunarodni standardni broj za autorizirane podatke (ISADN) koji tada nije bio strukturalno definiran. Smjernice dozvoljavaju i razne dodatke imenu u osobnoj odrednici, npr. titulu, oslovljavanje, datum rođenja i smrti.⁹ UNIMARC format za pregledne zapise razrađen je tek kasnije, 1991. godine, a njegovo drugo izdanje prilagođeno je za web okruženje.¹⁰ Drugo izdanje Smjernica pod

---

⁴ *Names of persons : national usages for entry in catalogues*. 4th revised and enlarged edition. München : K.G. Saur, 1996. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/pubs/names-of-persons_1996.pdf (26.3.2018.).

⁵ *Statement of principles*. The International conference on cataloguing principles, Paris, October 1961. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/IMEICC/IMEICC1/statement_principles_paris_1961.pdf (26.3.2018.).

⁶ Anderson, D. *Universal bibliographic control : a long term policy : plan for action*. Pullach bei München : Verlag Dokumentation, 1974. Str. 47.

⁷ Smjernice za izradu preglednih kataložnih jedinica i uputnica. / Radna grupa za izradu Međunarodnog sustava preglednih kataložnih jedinica. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1990. Str. 11.

⁸ *Ibidem*. Str. 17.

⁹ *Ibidem*. Str. 22.

¹⁰ Priručnik za UNIMARC : format za pregledne zapise. / Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 9.

nazivom Guidelines for authority records and references (GARR) objavljeno je 2001. godine. U njima IFLA preporučuje UNIMARC format za razmjenu autoriziranih podataka, a GARR postaje primjenjiv i za strojno čitljive zapise, što ranije nije bio slučaj. Opća shema preglednih zapisa ostaje ista, kao i definicija preglednih zapisa; GARR su ponovno samo smjernice za korištenje, a ne pravilo koje valja poštivati.¹¹ U narednom desetljeću IFLA-ina Radna skupina za Uvjete za funkcionalnost i obrojčivanje zapisa autoriziranih podataka (FRANAR) radi novi pomak - razvila je konceptualni model FRAD (Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka) kao nadogradnju FRBR-a (Uvjeta za funkcionalnost bibliografskih podataka).¹² Konceptualni model počiva na odnosu bibliografskih entiteta koji su poznati po imenima i/ili identifikatorima, a koji čine osnovu za nadzirane pristupnice. Entiteti FRAD-a su već ranije definirani u FRBR studiji, a radi se o osobama, korporativnim tijelima, izrazu, pojavnom obliku, jedinici građe, pojmu, objektu, događaju i mjesto, uz dodatak entiteta obitelj. Autorizirani podaci u modelu su imena (po kojima su entiteti poznati) i identifikatori (koji im se dodjeljuju), a oboje čine bazu za nadzirane pristupnice. Oblik i sadržaj pristupnice ovisi o dodatna dva entiteta – pravilima i ustanovama koje ih izrađuju. Ustanova koja izrađuje nadzirane pristupnice primjenjuje određena kataložna pravila.¹³ Svaki entitet ima svoje atribute; tako nadzirana pristupnica ima npr. vrstu nadzirane pristupnice (za osobu, naslov,...), jezik osnovne pristupnice¹⁴ i jezik katalogiziranja, pismo osnovne pristupnice i katalogiziranja, transliteracijsku shemu, izvor nadzirane pristupnice (publikacija, izvor) te cijeli niz dodataka (ime, naslov, datum, mjesto, broj koji se dodaju osnovnoj pristupnici).¹⁵ Pregledni zapisi trebaju se prema Izjavi o međunarodnim kataložnim načelima iz 2016. godine „izraditi tako da nadziru usvojene oblike imena, neusvojene oblike imena i identifikatore koji se upotrebljavaju kao pristupnice“.¹⁶ Izjava ponavlja listu korigiranih, tj. osuvremenjenih termina objavljenu u Izjavi o međunarodnim kataložnim načelima iz 2009. godine prema kojoj se za jedinstvenu odrednicu koristi termin usvojena pristupnica, a za uputnicu neusvojeni oblik imena (neusvojena pristupnica), a one zajedno čine nadzirane podatke pohranjene u preglednim zapisima.¹⁷

---

¹¹ Guidelines for authority records and references. / IFLA Working Group on GARE Revision. 2nd ed. München : K. G. Saur, 2001. Str. IX-X, 5, 7-8.

¹² Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka : konceptualni model. Str. 10.

¹³ Ibidem. Str. 18-19.

¹⁴ Osnovna pristupnica su svi elementi nadzirane pristupnice koji su nedjeljivi od imena ili identifikatora i koji čine osnovu pristupnice. Iz: Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka : konceptualni model. Str. 42.

¹⁵ Ibidem. Str. 41-43.

¹⁶ Statement of International cataloguing principles (ICP) / by IFLA Cataloguing Section and IFLA Meetings of Experts on an International Cataloguing Code. 2016 edition with minor revisions, 2017. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2016-en.pdf (27.3.2018.).

¹⁷ Ibidem. Str. 13-17.

Bitno je naglasiti razloge zbog kojih se uopće radilo na što boljem strukturiranju i upravljanju autoriziranih podataka. Kao što Michael Gorman kaže, radi se o tome da su normativna kontrola (tj. upravljanje autoriziranim podacima) i bibliografska kontrola „dvije strane istog novčića“. Naime, katalogiziranje bez ujednačenih pristupnih točaka nije katalogiziranje koje počiva na principima bibliografske kontrole, a standardizacija pristupnih točki postiže se normativnom kontrolom.¹⁸ Za takve normirane, tj. nadzirane pristupnice odgovorne su prvenstveno nacionalne bibliografske agencije, a imaju i odgovornost da ih učine dostupnim drugim nacionalnim bibliografskim centrima, knjižnicama i zajednici.¹⁹ Normativna kontrola realizira se stvaranjem normativne baze koja sadrži sve pregledne zapise korištene u katalogu. Cerovski i Pancirov izdvojile su značajke normativnih baza: okupljaju standardizirane, točne i nedvosmislene normativne zapise koji jednoznačno definiraju autora, ispravljanje i nadopunavanje zapise gdje je potrebno i s naglaskom na nacionalne autore, pravilno povezivanje normativnih zapisa s pripadajućim bibliografskim zapisima, dodjeljivanje trajnih poveznica URI-ja svim normativnim zapisima, sudjelovanje u međunarodnim baza (VIAF, ISNI), implementiranje ISNI, VIAF identifikatora za još bolju podudarnost normativnih zapisa te korištenje pripremljene normativne baze za semantički web i prezentaciju nacionalnih autora.²⁰ No, ono što se krajnjem korisniku time olakšava je pretraživanje knjižničkog kataloga. Bez normativne kontrole zapravo sav posao pada na korisnika i njegovo znanje i snalažljivost u pretraživanju. Problem je u tome što takav katalog nema funkciju okupljanja zapisa nadziranom pristupnicom te korisnik dobiva rezultate samo prema onome obliku imena kojeg upiše, ne sve moguće oblike imena u katalogu. Funkcija okupljanja ključna je za ostvarivanje preciznosti i odaziva u pretraživanju.²¹ S druge pak strane, postoje određene zamjerke normativnoj kontroli. Riječ je o tome da ona košta, a da ono što se time dobiva zauzvrat ne opravdava trošak te da zapravo usporava katalogizaciju. Ono što traje je određivanje standardizirane forme za usvojenu pristupnicu, što nije uvijek potrebno zato što ona već postoji; u svakom slučaju, obrada bi tekla brže da je nema. Razlog zbog kojeg možemo reći da je normativna kontrola skupa, tj. da dolazi s cijenom, je to da knjižnica mora zaposliti osobu/osobe koje će brinuti o tome.²² Činjenica koja govori da je trošak opravdan je to što nacionalne

---

¹⁸ Gorman, M. Authority control in the context of bibliographic control in the electronic environment. *Cataloging & Classification Quarterly* 38, 3-4(2004), str. 12.

¹⁹ IFLA Professional Statement on Universal Bibliographic Control. 2012. Dostupno na: <https://www.ifla.org/publications/node/7468> (27.3.2018.).

²⁰ Knežević Cerovski, A.; Pancirov, P. Normativna baza NSK danas. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58, 1-2 (2015), str. 177-178. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143625> (27.3.2018.).

²¹ Maxwell, R. L. *Maxwell's guide to authority work*. Str. 7.

²² *Ibidem*. Str. 6.

knjižnice redovito imaju normativne baze te prate preporuke cijelog niza IFLA-inih dokumenata koje podupiru i naglašavaju važnost normativne kontrole u okviru univerzalne bibliografske kontrole.

3. Virtualna međunarodna normativna baza – VIAF

Virtualna međunarodna normativna baza (VIAF)²³ je sustav virtualnog povezivanja preglednih zapisa za imena osoba, korporativnih tijela i geografska imena. Baza je virtualna iz razloga što povezuje postojeće autorizirane podatke nastale na nacionalnoj ili regionalnoj razini, ne stvara ih kao takva. Počeci VIAF-a su u 1998. godini kada Library of Congress (LC), Deutsche Nationalbibliothek (DNB) i OCLC pokreću zajednički projekt s ciljem testnog povezivanja svojih preglednih zapisa za osobna imena. Godine 2003. potpisuje se ugovor o suradnji na IFLA-inoj konferenciji u Berlinu čime nastaje VIAF konzorcij. Bibliothèque nationale de France (BnF) pridružuje se VIAF konzorciju 2007. godine. Nakon toga, kreće se u proširivanje i unapređivanje postojeće normativne i bibliografske baze te se mnoge druge institucije počinju pridruživati projektu kao partneri. VIAF 2012. godine postaje OCLC-jev servis.²⁴ Najveći broj partnera pridružuje se 2009. godine, njih čak devet, a 2013. godine sedam. Godine 2014. VIAF broji 34 partnera iz 29 država, od toga su 24 nacionalne knjižnice. Kao data provider sudjeluju i ISNI (International Standard Name Identifier), Wikipedia, Perseus digital library i drugi. Iste godine broj se osobnih autoriziranih zapisa popeo na 35,1 milijun.²⁵ Ipak, uočljiv je, kao što su ustanovili Bourdon i Boulet, nedostatak knjižnica iz Azije, Južne Amerike i Afrike.²⁶

Kako bi se stvorile veze između preglednih zapisa partnera VIAF se mora oslanjati, uz normativnu bazu, i na bibliografsku bazu. Autorizirani podaci sami za sebe ponekad nisu

---

²³ VIAF: The Virtual International Authority File. Dostupno na: <https://viaf.org/> (28.3.2018.).

²⁴ Murphy, B. Virtual International Authority File service transitions to OCLC; contributing institutions continue to shape direction through VIAF Council. 4 April 2012. Dostupno na: <https://www.oclc.org/en/news/releases/2012/201224.html> (28.3.2018.).

²⁵ 2014 OCLC Report to VIAF Council. // OCLC. VIAF annual reports. Str. 1-4. Dostupno na: <https://www.oclc.org/content/dam/oclc/viaf/OCLC-2014-VIAF-Annual-Report-to-VIAF-Council.pdf> (28.3.2018.).

²⁶ Bourdon, F.; Boulet, V. VIAF: a hub for a multilingual access to varied collections. // World Library and Information Congress : 77th IFLA General Conference and Assembly. 13-18 August 2011, San Juan, Puerto Rico. Str. 4. Dostupno na: <https://www.ifla.org/past-wlic/2011/79-bourdon-en.pdf> (28.3.2018.).

dovoljni da se istovjetni zapisi povežu. Stoga svaki partner šalje oba tipa podataka. Ono što bibliografska baza nudi su podaci o nazivu i vrsti djela, osobama koje su nekako doprinijele, izdavaču, ISBN, mjesto i godina izdavanja, klasifikacijska oznaka, identifikator bibliografskog zapisa – dodatne informacije koje olakšavaju proces mapiranja. Pohranjuju se u 9XX poljima MARC zapisa odgovarajućeg preglednog zapisa koji su specijalno definirani za potrebe VIAF-a. Time se dobiva izvedeni, obogaćeni pregledni zapis. To se radi za svaki entitet i za svakog partnera. No, kako bi VIAF stvorio klastere potrebno je povezati odgovarajuće obogaćene zapise za što se koristi OCLC-ov algoritam koji se oslanja na podudarnosti u \$9 poljima. Klaster, tj. grupni prikaz istovjetnih autoriziranih podataka nosi VIAF identifikator.²⁷ Postojanje VIAF identifikatora pokazuje da sustav ne radi hijerarhijske odnose između autoriziranih podataka. Kako osobna imena mogu imati različite oblike ovisno o jeziku ili pismu te iste oblike za različite osobe mapiranjem se mora poklopiti više elemenata osim samog imena. Stoga VIAF ima tri kategorije podudarnosti: podudarnost je velika ukoliko se poklapaju nazivi djela, ISBN, godine rođenja i smrti i koautori, podudarnost je srednja ako se poklapa samo godina rođenja, područje, izdavači, uloga autora (npr. ilustrator), a podudarnost je mala u slučaju istog jezika i zemlje izdavanja što nije dovoljno za potvrdu istovjetnosti. Nekoliko dodirnih točaka srednje podudarnosti dovoljno je za potvrdu podudarnosti zapisa.²⁸ Da je do greški znalo doći pokazuje povezivanje zapisa autora Moritz Augusta von Bethmann-Hollwega prilikom povezivanja baze Bibliothèque nationale de France i SUDOC-a (Système universitaire de documentation) s postojećim zapisima unutar VIAF-a. Pogreška u godini rođenja rezultirala je time da su se ta dva zapisa u potpunosti izdvojila od svih ostalih zapisa tog autora.²⁹ U slučaju povezivanja zapisa Library of Congress i Deutsche Nationalbibliothek došlo je do povezivanja sličnih, ne identičnih zapisa za istu osobu.³⁰

Prilikom pretraživanja VIAF-a moguće je pobliže odrediti željenu vrstu podataka i bazu partnera, ali sustav pronalazi klaster preko bilo kojeg u sustavu definiranog oblika, za ovaj rad najrelevantnijih, imena osobe. Sustav locira cijeli klaster određen VIAF identifikatorom koji prikazuje popisane oblike imena osobe koje partneri imaju kao usvojenu pristupnicu u svojoj

---

²⁷ Ibidem. Str. 5.

²⁸ Bennet, R. et. al. VIAF (Virtual International Authority File): linking Die Deutsche Bibliothek and Library of Congress name authority files. World library and information congress: 72nd IFLA General conference and council, Seoul, Korea, 20-24 August 2006. Str. 5-7. Dostupno na: <http://archive.ifla.org/IV/ifla72/papers/123-Bennett-en.pdf> (28.3.2018.).

²⁹ Angjeli, A.; Mac Ewan, A.; Boulet, V. ISNI and VIAF – Transforming ways of trustfully consolidating identities. IFLA WLIC 2014 - Libraries, citizens, societies: confluence for knowledge, at Lyon, France. Str. 12. Dostupno na: <http://library.ifla.org/985/1/086-angjeli-en.pdf> (28.3.2018.).

³⁰ Bennet, R. et. al. VIAF (Virtual International Authority File): linking Die Deutsche Bibliothek and Library of Congress name authority files, Str. 5-7.

normativnoj bazi, što je i naznačeno zastavom države ili logo-om (za partnere koji nisu nacionalne knjižnice). Ovisno o podržanom formatu partnera ti se oblici nalaze u polju \$100 (MARC 21) ili \$200 (UNIMARC). U poljima 4XX izlistani su podržani alternativni oblici imena, tj. neusvojeni oblici imena. Slijede djela tog autora razvrstana prema bibliografskim bazama partnera (prikazuje se za svaku publikaciju pripadajući bibliografski izvor), odabrani koautori, zemlje izdavanja prikazana na karti i u obliku popisa, statistika publikacija, odabrani izdavači i kratka biografija autora s izvorima. Grafički prikaz klastera prikazuje koji svi partneri koriste iste varijante osobnih imena u pristupnicama (za primjer vidi Slika 1: VIAF zapis za Homera). VIAF dozvoljava da nacionalne i regionalne varijante oblika imena autora koegzistiraju i podržava potrebu zemalja za preferiranim jezikom, pismom i pravopisom čime proširuje koncept univerzalne bibliografske kontrole. Isto tako, omogućuje identifikaciju entiteta preko web-a te ima ulogu u razvijajućem semantičkom web-u.³¹

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu sudjeluje u VIAF projektu od 2013. godine. U testnoj fazi zapisi normativne baze NSK postaju dio VIAF klastera, a od 2015. godine NSK postaje punopravni partner. Sudjelovanje je besplatno, ali se partner obvezuje na mjesečno slanje normativne i bibliografske baze za potrebe ažuriranja. VIAF čini bazu NSK dostupnijom na svjetskoj razini, a NSK lakše prati aktualnosti u području preglednih zapisa.³²

4. Imena antičkih autora

Pod antičkih autorima podrazumijevamo starogrčke i rimske autore. Antička književnost obuhvaća vremenski period od 8. stoljeća prije Krista do 5. stoljeća (nakon Krista).³³ Antički autori specifični su po pismu i jeziku kojeg koriste i kojim pišu svoje ime. Riječ je o starogrčkom i latinskom jeziku. Grčki autori identificiraju se najčešće jednim imenom, a rjeđe i dodatkom imenu u vidu podrijetla ili područja obitavanja. Rimska imena pak prate razrađeni sustav rimskih imena, poznatiji kao *tria nomina*. Tako je slobodni Rimljanin u doba Republike (6.-1. st. pr. Kr.) obično nosio tri imena: *praenomen* (osobno ime), *nomen / nomen gentile* (ime roda – *gens*) i *cognomen* (nadimak, uobičajeno/razlikovno ime). Osobnih

---

³¹ Virtual International Authority File. OCLC. Dostupno na: <https://www.oclc.org/en/viaf.html> (28.3.2018.).

³² Knežević Cerovski, A.; Pancirov, P. Normativna baza NSK danas. Str. 180-182.

³³ Vratović, V. et al. Povijest svjetske književnosti. Knj. 2, Grčka (antička), rimska, bizantska, srednjovjekovna latinska, novovjekovna latinska, novogrčka i albanska književnost. Zagreb : Mladost, 1977. Str. 7.

imena bio je ograničen broj (18) i obično su se pisala kraticama (kada stoje uz ostale dijelove imena); to su npr. Appius (App.), Gaius (C.³⁴), Lucius (L.). *Nomen gentile*, sličan današnjem prezimenu, prenosio se u obitelji. Zbog ograničenog broja osobnih imena, a pogotovo uz ona najpopularnija kao Gaius, događalo se da više osoba unutar roda nosi isto ime te je bio potreban razlikovni element u sustavu imena – to je *cognomen*. *Cognomen* se najčešće nadjevao prema eventualnom tjelesnom ili duševnom nedostatku osobe, tako imamo Naso (Nosonja), Longus (Dugonja), Caesar (Kosmat). Ime je to po kojem je (muška)³⁵ osoba zapravo bila najpoznatija u užem krugu ljudi. Osoba je mogla nositi i više dodatnih nadimaka (*agnomina*) zbog svojih vojnih uspjeha ili slično³⁶; kod pisaca to obično ne nalazimo. U hrvatskom jeziku imena antičkih autora nalazimo u latiniziranom obliku, transkribiraju se i podliježu morfološkim prilagodbama.³⁷

5. Kataložni pravilnici i antički autori

Pregled kataložnih pravila za stvaranje autoriziranih pristupnica neizbježan je za daljnju raspravu i zaključke. Upravo su ti pravilnici temelj za biranje jednog oblika umjesto nekog drugog oblika imena za usvojenu pristupnicu. Vidjet ćemo kako se kataložni pravilnici odnose prema starogrčkim i rimskim autorima, smatraju li ih izuzecima i koje su specifičnosti svakog pojedinog nacionalnog pravilnika. Bitno je naglasiti da su određeni kataložni pravilnici koji će se obraditi na svom „zalasku“, tj. predviđena je skora zamjena trenutno važećeg pravilnika i to u korist novijeg angloameričkog pravilnika Resource Description and Access (RDA).

5.1 Regole italiane di catalogazine (REICAT) – Italija

Italija ima dvije centralne nacionalne knjižnice, Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze i Biblioteca Nazionale Centrale di Roma. Talijanska kataložna pravila, Regole italiane

---

³⁴ U ranije doba „G“ se bilježilo kao „C“ nakon čega u klasično vrijeme postaje „G“ kao ekvivalent za grčki gamma (Γ, γ).

³⁵ Žene nemaju *cognomen*, zovu se samo po svom rodu uz dodatke Maior (starija), Minus (mlađa) ili brojeve (Secunda), udane žene nose i ime supruga, a neudane ime oca. Iz: Gortan, V.; Gorski, O.; Pauš, P. Latinska gramatika. Str. 336.

³⁶ Gortan, V.; Gorski, O.; Pauš, P. Latinska gramatika. 5. izd. Zagreb : Školska knjiga, 1979. Str. 335-336.

³⁷ Pisanje imena. // Hrvatski pravopis. Dostupno na: <http://pravopis.hr/pravilo/pisanje-imena/47/> (7.4.2018.).

di catalogazine³⁸, poznatija kao REICAT prvi su nacionalni kataložni pravilnik koji se zasniva na FRBR konceptualnom modelu. Objavljen je 2009. godine, a podijeljen je na tri dijela. Treći dio nosi naziv Odgovornost (Responsabilità) i donosi najbitnija pravila za naše razmatranje. No, već pravilo na samom početku 0.4 Elementi di accesso e di selezione (elementi koji čine pristupnicu i elementi izbora) spominje nadzirane pristupnice koje mogu biti jedinstveni stvarni naslovi i jedinstvene odrednice za identifikaciju osoba ili korporativnih tijela, čiji je sastavni dio redalica.³⁹ U poglavlju 15 (Intestazioni uniformi per le persone) trećeg dijela detaljnije se razrađuju jedinstvene odrednice za osobe. Pravilo 15.1. tumači da se izbor imena za jedinstvenu odrednicu (usvojenu pristupnicu) temelji na obliku imena po kojem je osoba općenito identificirana, što može biti originalni oblik imena ili npr. varijantni oblik, pretpostavljeno ime, pseudonimi i dr. Odabrano ime mora biti dovoljno za identifikaciju osobe u katalogu.⁴⁰ Pravilo se dalje razlaže na neke posebne slučajeve, a tu su smještena i grčka imena (15.1.3.1 B) za koja kaže da je poželjan latinski oblik imena pa je potrebna transliteracija s grčkog jezika.⁴¹ U slučaju prevedenih imena ili imena prilagođenih drugim jezicima (15.1.3.1 E) za jedinstvenu odrednicu bira se originalni oblik, a neusvojeni oblici povezuju se općim uputnicama, pogotovo eventualni talijanski oblik.⁴² Ovo pravilo je zapravo najvažnije pravilo za primjenu na antičke autore zato što govori da će se uvijek odabrati originalni, tj. latinski oblik mimo npr. talijanskog, njemačkog, engleskog oblika imena. O redosljedu elemenata imena više se govori u poglavlju 15.2. Elementi del nome e loro ordine. Pravilo kaže da kada se ime sastoji od nekoliko elemenata za prvo mjesto se bira onaj element koji najbolje identificira osobu. Pravilo 15.2.1. bavi se redosljedom imena za antička i srednjovjekovna imena i objašnjava pozicioniranje imena koje može biti u izravnoj formi ili u inverziji, a poseban slučaj čine rimska imena klasičnog razdoblja. Ime će se prenijeti u izravnoj formi kada ga sačinjava samo osobno ime, ponekad popraćeno oznakom podrijetla ili provenijencije, očinstva i sl., što zna biti slučaj s grčkim autorima. Ime će se bilježiti u inverziji ukoliko se osoba identificira elementom imena koji nije na prvom mjestu. Tada se elementi koji dolaze iza tog dijela imena premještaju na kraj, bez mijenjanja reda, s time da im prethodi zarez. Za rimska imena klasične epohe bitno je imati na umu koji element imena je na prvom mjestu u repertoaru samog autora. Na ostale

---

³⁸ Regole italiane di catalogazine : REICAT / a cura della Commissione permanente per la revisione delle regole italiane di catalogazine. Roma : Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche, 2009. Dostupno na: <http://www.iccu.sbn.it/opencms/export/sites/iccu/documenti/2015/REICAT-giugno2009.pdf> (24.4.2018.).

³⁹ Ibidem. Str. 8-9.

⁴⁰ Ibidem. Str. 411.

⁴¹ Ibidem. Str. 417.

⁴² Ibidem. Str. 418.

kombinacije imena upućuje se općim uputnicama, uključujući i talijanski oblik.⁴³ Normativnom bazom upravlja Istituto centrale per il Catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche (talijanski nacionalni bibliografski institut ICCU).

5.2 Resource Description and Access (RDA) – Sjedinjene Američke Države

Resource Description and Access (RDA) je kataložni pravilnik novijeg datuma kojeg su razvile American Library Association (ALA), Canadian Federation of Library Associations i britanski Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP). Sudjelovale su i British Library, Library of Congress i Library and Archives Canada. Godine 2010. zamijenio je stari pravilnik Anglo-American Cataloguing Rules (AACR2), čija je svojevrsna nadogradnja.⁴⁴ Library of Congress završila je implementaciju 2013. godine.⁴⁵ RDA počiva na pretpostavkama FRBR-a i FRAD-a.⁴⁶ Već u uvodu nalazimo upute za biranje preferiranog oblika imena za autora, gdje kaže da to treba biti „ime ili oblik imena najčešće korišten u izvorima povezanim s tom osobom ili dobro prihvaćen oblik imena na jeziku i pismu koje preferira agencija“ te da „sva druga imena i oblici imena nađena u izvorima ili referentnoj literaturi te oblici za koje se pretpostavlja da bi ih korisnik mogao pretraživati tretiraju i bilježe kao varijantna imena“ (0.4.3.4).⁴⁷ Poglavlje 8 daje opće smjernice usvojene i varijantne pristupnice za osobe i druge entitete. Iznosi glavne elemente u preglednim zapisima za identifikaciju osoba u autoriziranim pristupnicama: preferirani oblik imena, titula (ako je ima), datum rođenja, smrti ili period djelovanja, zanimanje, identifikator osobe u sustavu (8.3). Označuju minimalnu razinu koju pregledni zapis mora zadovoljiti, naravno – ukoliko su svi podaci dostupni.⁴⁸ Poglavlje 9 kaže da preferirano ime mora biti onaj oblik po kojem je autor poznat, što može biti stvarno ime, pseudonim, nadimak ili inicijali.⁴⁹ Rimska imena posebno su obrađena u *Appendix F* (F.8). Upućuje se na biranje afirmiranog, poznatog imena na jeziku

---

⁴³ Ibidem. Str. 423.

⁴⁴ Dunsire, G. RDA : novi međunarodni standard za bibliografski opis i pristup građi. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb, 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 162.

⁴⁵ About RDA. // OCLC. Dostupno na: <https://www.oclc.org/en/rda/about.html> (5.5.2018.).

⁴⁶ RDA : resource description & access / developed in a collaborative process led by the Joint Steering Committee for Development of RDA (JSC), representing the American Library Association ... [et al.]. Chicago : American Library Association ; Ottawa : Canadian Library Association ; London : CILIP [i. e.] Chartered Institute of Library and Information Professionals, 2010. Str. 0-2.

⁴⁷ Ibidem. Str. 0-5.

⁴⁸ Ibidem. Str. 8-2, 8-3.

⁴⁹ Ibidem. Str. 9-2.

kataložnog središta čiji oblik treba odrediti prema referentnim priručnicima na preferiranom jeziku. Kao prvi element stavlja se dio imena po kojem se prvo navodi (npr. Messalina, Valeria), a svi drugi oblici imena koji stavljaju neki drugi element na prvo mjesto bilježe se kao varijantni oblici ako postoji vjerojatnost da će ih korisnik kao takve pretraživati.⁵⁰ Grčki autori nisu zasebno obrađeni kao poseban slučaj, ali navedeni članci iz pravilnika upućuju na to da se kao preferirani oblik uzima opće poznat oblik na engleskom jeziku. Moramo spomenuti da se RDA nametnuo kao kataložni pravilnik preko *RDA Steering Committee* koji radi na tome da pravilnik prihvati što više zemalja.⁵¹ Normativna baza rezultat je rada *Name Authority Cooperative Program* (NACO), a na svojim stranicama nudi ju *Library of Congress - Library of Congress Authorities*.⁵² Iz tog razloga na VIAF-ovim stranicama nalazimo podatke pod *LC/NACO Authority File*.

5.3 Resource Description and Access (RDA) – Njemačka

Njemačka nacionalna knjižnica (DNB) zamijenila je nekadašnji kataložni pravilnik *Regeln für die alphabetische Katalogisierung in wissenschaftlichen Bibliotheken* (RAK) 2015. godine za RDA prilagođen njemačkom govornom području (Njemačka, Švicarska, Austrija).⁵³ Integriranu normativnu bazu, *Gemeinsame Normdatei* (GND), razvila je i održava DNB u suradnji s drugim njemačkim knjižnicama, a prati RDA pravila.⁵⁴ Ipak, uočeno je da barem za antičke autore to nije tako zato što ne susrećemo usvojene pristupnice koje odražavaju afirmirani njemački oblik imena autora nego latinizirani, tj. latinski oblik. To je u skladu sa starim pravilima za izradu pristupnica prema RAK-u. Pravilo §302 kaže da se osoba općenito identificira imenom kojeg je sama koristila. Stari pravilnik obradio je zasebno starogrčka, rimska i neka druga imena. Tako za starogrčke autore u pravilu §328 propisuje da se u katalogu identificiraju osobnim imenom, uz dodatak nadimka (ako postoji) kao element lakšeg prepoznavanja. Navode se u latiniziranoj formi, a na sadašnje oblike imena dodatno se upućuje; ovo je razlikovni element između ova dva pravilnika. Također, pri navođenju imena koja kao

---

⁵⁰ Ibidem. Str. F-11, F-12.

⁵¹ RDA Steering Committee (RSC). Dostupno na: <http://www.rda-rsc.org/> (5.5.2018.).

⁵² Library of Congress Authorities. Dostupno na: <https://authorities.loc.gov/webvoy.htm> (5.5.2018.).

⁵³ Cataloguing according to the new resource description and access (RDA) : cataloguing concept announced. // Deutsche Nationalbibliothek. 11.8.2015. Dostupno na: <http://www.dnb.de/EN/Aktuell/Presse/erschliessungRDA.html> (6.5.2018.).

⁵⁴ Integrated authority file (GND). // Deutsche Nationalbibliothek. 21.10.2016. Dostupno na: <http://www.dnb.de/EN/Standardisierung/GND/gnd.html> (6.5.2018.).

takva nisu prepoznatljiva dodaje se komponenta koja ga dodatno identificira, kao npr. Dionysius Periegeta (Dionizije Putnik).⁵⁵ Rimski autori (§329) navode se prema najučestalijem obliku imena na latinskom jeziku. Ukoliko je prvi dio imena onaj po kojem je autor prvenstveno poznat tada se i bilježi tako, uz ostale dijelove imena koji olakšavaju identifikaciju. U slučaju da najprepoznatljivijem dijelu imena prethodi neki drugi element, tada zajedno s elementima koji dolaze nakon njega tvori skupinu imena koja se navodi prva, a dijelovi koje mu prethode odvajaju se zarezom i navode na kraju odrednice (npr. Cicero, Marcus Tullius). Uputnice se rade za moderni oblik imena i za druge varijantne oblike.⁵⁶

5.4 Normes AFNOR de catalogage – Francuska

Francuska se nalazi u prijelaznom razdoblju prema konačnom usvajanju angloameričkog kataložnog pravilnika Resource Description and Access (RDA) koji će postojati u svojoj francuskoj verziji RDA-FR, a eferberizirati nacionalnu kataložnu praksu. Odluka o bibliografskoj tranziciji donesena je 2014. godine od strane Agence bibliographique de l'enseignement supérieur (koja rukovodi SUDOC-om, skupnim katalogom francuskih visokoškolskih knjižnica) i Bibliothèque nationale de France⁵⁷, koje su ujedno i najvažnije institucije iz područja katalogizacije. Ipak, za stare norme zadužena je Nacionalna organizacija za standardizaciju (Association Française de Normalisation, AFNOR) koja ne propisuje norme samo za knjižnice. Norme prate IFLA-ine preporuke te su većinom direktno izvedene iz ISBD-a. Kako nam nisu bile dostupne u fizičkom niti digitalnom obliku, za potrebe prezentiranja francuske prakse korišten je članak Françoise Bourdon iz AFNOR-a⁵⁸. Tako o izboru pristupnica govori pravilo ZZ 44-059 *Choix des accès* gdje se upućuje da se za glavnu pristupnicu bibliografskom opisu odabire stvarni naslov (a ne nadzirane pristupnice), a da dodatne pristupnice daju podatak o vrstu autorstva. Još je zanimljivija činjenica da za pregledne zapise ne koriste pisani standard nego se vode prema dugogodišnjoj praksi.⁵⁹ Tako se pri

---

⁵⁵ Regeln für die alphabetische Katalogisierung in wissenschaftlichen Bibliotheken : RAK-WB. 2., überarb. u. erw. Aufl. Leipzig ; Frankfurt am Main ; Berlin : Deutsche Nationalbibliothek, 2007. Str. 151. Dostupno na: http://files.dnb.de/pdf/rak_wb_netz.pdf (6.5.2018.).

⁵⁶ Ibidem. Str. 152.

⁵⁷ La Transition bibliographique en France. // Bibliothèque nationale de France. Dostupno na: http://www.bnf.fr/fr/professionnels/normes_catalogage_francaises/a.rda_fr.html (5.5.2018.).

⁵⁸ Bourdon, F. Francuska kataložna pravila u međunarodnom kontekstu. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb, 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 113-129.

⁵⁹ Ibidem. Str. 116-117.

određivanju osobne odrednice (usvojene pristupnice) ravnaju prema obliku koji je internacionalno priznat i poznat, a koji odražava oblik imena na materinjem jeziku autora, tj. latinski oblik u slučaju starijih autora. No, ako za autora postoji široko prihvaćen francuski oblik tada se i on može koristiti u odrednici te imamo usporedne odrednice u preglednom zapisu.⁶⁰ Pretraživanje autoriziranih podataka moguće je preko normativne baze.⁶¹

5.5 Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga (PPIAK) – Hrvatska

Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga postoji od 1970. godine, a njegov sastavljač je poznata hrvatska knjižničarka Eva Verona. U izradi je novi hrvatski nacionalni pravilnik, ali do tada valja se voditi po još uvijek važećim propisima PPIAK-a. U členu 85/2 propisuje se da se kao jedinstvena osobna odrednica „uzima ime po kojem je autor općenito poznat, tj. ime i oblik imena kojim se autor u izdanjima svojih djela na izvornom jeziku najčešće identificira, ili – pogotovu za starije autore – ime i oblik autorova imena koji je u biografskim, bibliografskim i drugim opće priznatim priručnicima ušao u opću upotrebu“.⁶² Nelatinička pisma transliteriraju se uz pomoć transliteracijskih propisa Pravilnika sadržanih u Dodatku III. Pravilnik se detaljnije bavi imenima europskog tipa starog vijeka u članovima 103 i 104, no prije njih u uvodnoj napomeni popisana su neka preporučena pomagala za utvrđivanje imena klasičnih autora. To su *Bibliotheca scriptorum classicorum* (1880. – 1882.) Wilhelma Engelmana⁶³ i *Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft* (1894.)⁶⁴, s time da postoje razlike u transliteraciji sukladno propisima PPIAK-a.⁶⁵ Član 103 propisuje da se kao jedinstvena redalica (prva riječ odrednice) bira onaj sastavni dio imena starogrčkog autora pod kojim se on najčešće navodi u opće priznatim priručnicima, a svi dijelovi imena bilježe se u latiniziranom obliku. Opća uputnica izrađuje se za oblik imena „koji je prilagođen duhu jezika što ga biblioteka redovito upotrebljava, ako je taj oblik u nakladničkoj / izdavačkoj

---

⁶⁰ Ibidem. Str. 126.

⁶¹ Recherche dans les notices d'autorité. // Bibliothèque nationale de France. Dostupno na: <http://catalogue.bnf.fr/recherche-autorite.do?pageRech=rat> (8.5.2018.).

⁶² Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 1. dio, odrednice i redalice. 2. izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 147.

⁶³ Bibliotheca scriptorum classicorum. / herausgegeben von Wilhelm Engelmann. Leipzig, [etc.] : W. Engelmann, 1880-82. Dostupno na: <https://archive.org/details/bibliothecascri03preugoog> (5.5.2018.).

⁶⁴ Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft : neue Bearbeitung. Wikisouce. Dostupno na: https://de.wikisource.org/wiki/Paulys_Realencyclopedie_der_classischen_Altertumswissenschaft (5.5.2018.).

⁶⁵ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 1. dio. Str. 192.

djelatnosti na tom jeziku ušao u opću upotrebu“. Ovime se vidi da se prednost daje obliku imena koji je latiniziran, znači nije na grčkom, ali koji nije na hrvatskom jeziku. Za starorimska imena član 104 pojašnjava uobičajene elemente rimskih imena, a potom pojašnjava da element imena pod kojim se autor najčešće navodi u referentnoj literaturi dolazi na prvo mjesto odrednice (član 104/2). Postoje slučajevi kada se ne može utvrditi po kojem je elementu imena autor najpoznatiji pa se tada bilježi u izravnom obliku (član 104/3).⁶⁶ Najčešće na prvo mjesto ne dolazi *praenomenu* pa se u odrednici iza redalice najprije pišu oni dijelovi koji originalno stoje ispred dijela koji je odabran za redalicu te se odvojeni zarezom (član 87/2).⁶⁷ Član 253 bavi se preglednim kataložnim jedinicama, a za osobne navodi da okuplja jedinstvenu odrednicu te imena ili oblike imena kojima se osoba služila ili pod kojima se poznata ili, za antičke autore bitno – oblik iz priznatih biografskih i bibliografskih priručnika koji je ušao u opću upotrebu ili pod kojim bi korisnik mogao pretraživati u katalogu, a koji je različit od jedinstvene odrednice.⁶⁸ Vidljivo je da PPIAK ne preferira hrvatski oblik imena antičkih autora za usvojenu pristupnicu pregledne kataložne jedinice.

6. Metode i analiza

Analiza obuhvaća pristupnice četiri starogrčkih autora i četiri rimskih autora iz normativnih baza reprezentativnih nacionalnih knjižnica. To su Library of Congress (SAD), Deutsche Nationalbibliothek (Njemačka), Bibliothèque nationale de France (Francuska), Istituto centrale per il Catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche (talijanski nacionalni bibliografski institut ICCU) i Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK). Navedene institucije možemo smatrati mjerodavnima i autoritetom; mimo njih vrlo je važna usporedba s našom, hrvatskom praksom. U tablici 1 popisani su antički autori na koje će se rad koncentrirati i koji predstavljaju zanimljive primjere.

---

⁶⁶ Ibidem. Str. 193-4.

⁶⁷ Ibidem. Str. 150.

⁶⁸ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 2. dio, kataložni opis. 2. izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 636-637.

Starogrčki autori	Rimski autori
Homer	Gaj Julije Cezar
Sofoklo	Publije Vergilije Maron
Euripid	Tit Livije
Aristotel	Publije Ovidije Nazon

Tablica 1: Antički autori obrađeni u radu

Usporedba počiva na iščitavanju MARC 21 i UNIMARC kodova za preferirane oblike, tj. usvojene pristupnice osobnog imena. Riječ je o kodu \$100 za MARC 21, koji i prevladava, te kodu \$200 za UNIMARC (francuska i talijanske nacionalne knjižnice). Od značenja su i alternativni oblici, neusvojeni oblici osobnih imena zastupljeni u odgovarajućim preglednim zapisima. Oni se nalaze u kodu \$400 u MARC 21 i UNIMARC formatu. Iščitavat će se iz preglednih zapisa pojedine nacionalne knjižnice koji su dostupni preko VIAF-a, ali i preko odgovarajućih normativnih baza. Od oznaka potpolja susretat ćemo ‡a za osobno ime (pristupni element), ‡b za dio imena koji nije pristupni element (samo za UNIMARC) te ‡d (MARC 21) i ‡f (UNIMARC) kao datume pridružene imenu.⁶⁹ Hipervezu iz VIAF-a na odgovarajući originalni pregledni zapis u normativnim bazama imaju sve spomenute knjižnice osim NSK. Hiperveze se nalaze otvaranjem pripadajućeg preglednog zapisa klikom na partnera i oblik pristupnice kojeg ima.

6.1 Analiza starogrčkih autora

Homer

Homer (grč. Ὅμηρος, Hómēros) je epičar iz 8. stoljeća prije n.e. i drži se autorom poznatih epova Ilijade i Odiseje.⁷⁰ U VIAF-u mu je dodijeljen broj klastera 224924963.⁷¹ Latinizirani oblik izvornog oblika imena Homerus za usvojenu pristupnicu imaju tri⁷²

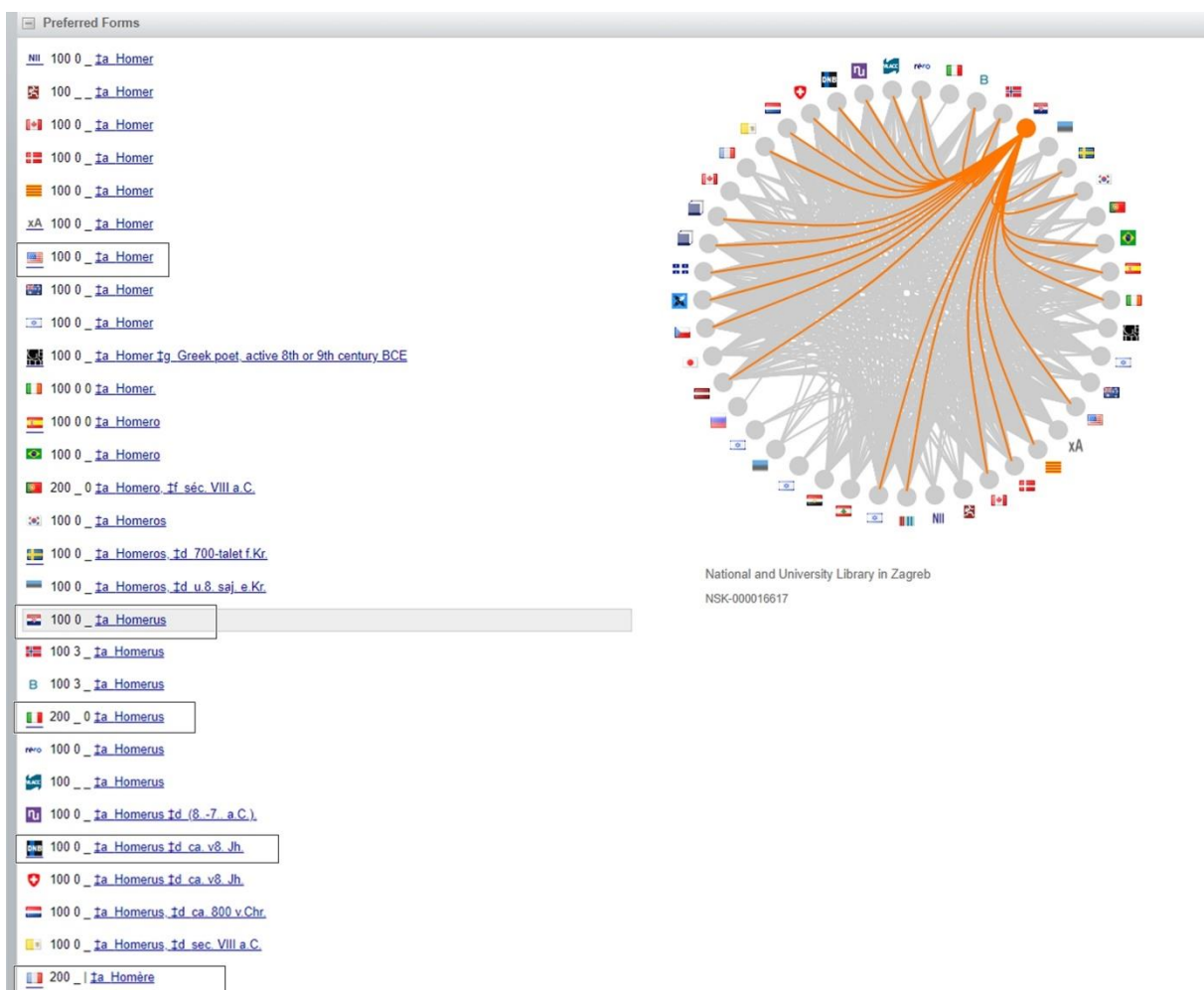
⁶⁹ Vujić, M. Pregledni zapisi u formatu MARC 21 : upute za katalogizaciju. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2011. Str. 35,38. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/02/pregledni-zapisi-MARC-21_final_zadnja.pdf (17.4.2018.).

⁷⁰ Homer. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26009> (17.4.2018.).

⁷¹ Homer. // VIAF. Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/224924963/#Homer>. (17.4.2018.).

⁷² Dvije talijanske nacionalne knjižnice računamo kao jednu budući da dijele normativnu bazu.

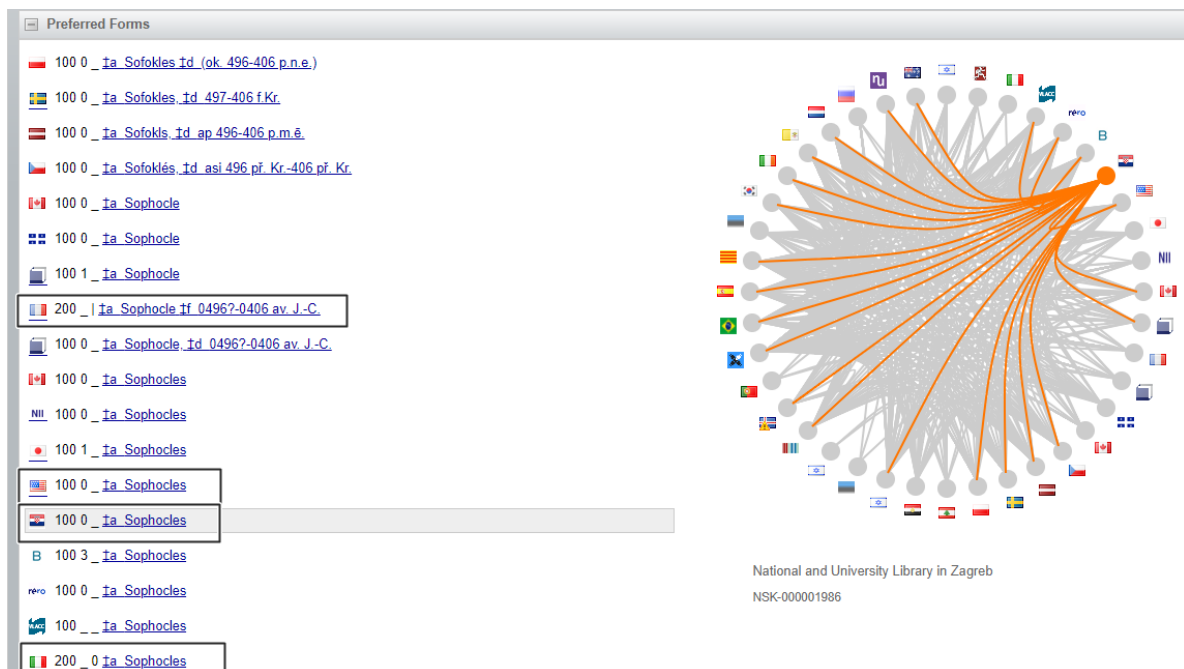
nacionalne knjižnice: njemačka, hrvatska i talijanske. Njemačka nacionalna knjižnica dodala je imenu datum, točnije stoljeće djelovanja autora (100 0 3a Homerus 3d ca. v8. Jh.). SAD i Francuska pristupile su nešto drugačije te imaju domaći, engleski i francuski, oblik imena koji glasi Homer i Homère. Nijedna nema dodano stoljeće u usvojenoj pristupnici. U kodu 400 nalazimo širok spektar zastupljenih oblika imena za Homera. Najviše varijantnih oblika, što ovisi o zastupljenoj građi koja nosi takav oblik imena, imaju američka (čak 34) i njemačka nacionalna knjižnica (27). Okupljaju oblike iz drugih jezika i pisama, kao npr. Homérosz, Хомер, هومر. Talijanska i francuska normativna baza bilježe po sedam alternativnih oblika, dok NSK ima tek dva (Homer, književnik i Omero).

Slika 1: VIAF zapis za Homera (ID 224924963). Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/224924963/#Homer>. (17.4.2018.)

Sofoklo

Usvojene pristupnice za Sofokla (grč. Σοφοκλῆς, Sophoklēs), grčkog tragičara iz 5. stoljeća p. n. e.⁷³, nešto su ujednačenije. Identifikacijski broj klastera u VIAF-u je 101760867⁷⁴. No, analizirajući pristupnice na dan 17. travnja 2018. primijećeno je da u klaster nije uključena Njemačka nacionalna knjižnica koja je prilikom ranijih posjeta klasteru za Sofokla bila uključena. VIAF je greškom stvorio novi klaster koji uključuje zapis iz njemačke, danske i švicarske nacionalne knjižnice (VIAF ID 102325149).⁷⁵ Tamo nalazimo da je Sophocles, latinizirani oblik, odabran za usvojenu pristupnicu, isto kao i kod NSK, SAD-a i talijanskih nacionalnih knjižnica. Jedina razlika, ponovno, je ta što DNB bilježi godine djelovanja autora (100 0 †a Sophocles †d 497-406). Različiti oblik ima Francuska nacionalna knjižnica (200 _ †a Sophocle †f 0496?-0406 av. J.-C.). Alternativnih oblika imena u preglednom zapisu najviše ima DNB (33), slijedi američki LC (13), nešto manje ima hrvatska (6) i francuska nacionalna knjižnica (4) a najmanje talijanske (2). NSK bilježi sljedeće oblike: Sofoklo, Sofokle, Sofokl, Sophokles, Sofokliu, Sofokles.

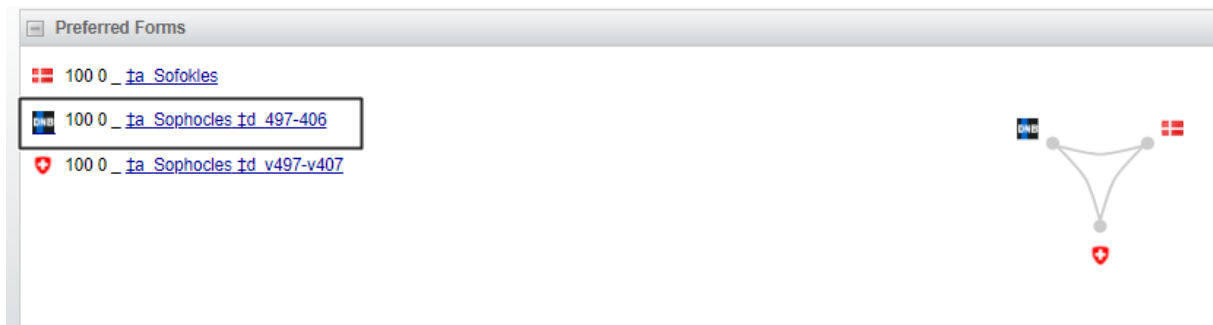

Slika 2: VIAF zapis za Sokofla (ID 101760867). Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/101760867/#Sophocles>. (18.4.2018.).

⁷³ Sofoklo. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56979> (17.4.2018.).

⁷⁴ Sophocles. // VIAF. Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/101760867/#Sophocles>. (17.4.2018.).

⁷⁵ Sophocles 497-406. // VIAF. Dostupno na: https://viaf.org/viaf/102325149/#Sophocles_497-406 (18.4.2018.).

Slika 3: VIAF zapis za Sofokla (ID 102325149). Dostupno na: https://viaf.org/viaf/102325149/#Sophocles_497-406 (18.4.2018.).

Euripid

Euripid (grč. Εὐριπίδης, Euripídēs) je također grčki tragičar iz 5. stoljeća p. n. e.⁷⁶ Identifikacijski broj VIAF klastera je 265326651.⁷⁷ Klaster za Euripida ponovno je dupliciran za Njemačku nacionalnu knjižnicu, ovdje zajedno s nizozemskom i švedskom nacionalnom knjižnicom i ISNI identifikatorom.⁷⁸ Ponovno američka, njemačka, hrvatska i talijanske nacionalne knjižnice dijele preferirani oblik za autora – Euripides. Radi se o preuzimanju grčkog oblika imena, samo transliteriranog. I ovdje susrećemo dodatak godina uz samog autora u slučaju DNB-a (100 0 _ ‡a Euripides ‡d 480-406). Kod BnF-a nalazimo nešto drugačiji oblik uz dodatak godina - 200 _ | ‡a Euripide ‡f 0480-0406 av. J.-C. U kodu \$400 po broju alternativnih oblika imena prednjači DNB (27), a slijede LC (10), BnF (6), NSK (3), ICCU (1). NSK bilježi oblike Euripid, Euripid, sin Mnesarhov i Euripidi.

⁷⁶ Euripid. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18637> (18.4.2018.).

⁷⁷ Euripides. // VIAF. Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/265326651/#Eur%C3%ADpides> (18.4.2018.).

⁷⁸ Euripides, ca 480-406 f.Kr. // VIAF. Dostupno na: https://viaf.org/viaf/253748852/#Euripides,_ca_480-406_f.Kr. (18.4.2018.).

Preferred Forms

- 100 0 _1a Eurioids
- 100 0 _1a Eurioids
- 100 0 _1a Eurioid
- 100 0 _1a Eurioid
- 200 _11a Eurioid f 0480-0406 av. J.-C.
- 100 0 _1a Eurioid _1d 0480-0406 av. J.-C.
- 100 0 _1a Eurioid _1d 480-407 a.C.
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 100 0 _1a Euripides
- 200 _01a Euripides

National and University Library in Zagreb
NSK-000001987

Slika 4: VIAF zapis za Euripida (ID 265326651). Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/265326651/#Eur%C3%ADpides> (18.4.2018.).

Preferred Forms

- 100 0 _1a Euripides _1d 480-406
- 100 0 _1a Euripides _1d ca 480-406 f.Kr
- 100 1 _1a Euripides _1c pseudo-
- 100 0 _1a Euripides _1d ca 480-406 f.Kr.

Slika 5: VIAF zapis za Euripida (ID 253748852). Dostupno na: https://viaf.org/viaf/253748852/#Euripides,_ca_480-406_f.Kr. (18.4.2018.).

Aristotel

Poznati grčki filozof i znanstvenik Aristotel (grč. Ἀριστοτέλης, Aristotélēs) živio je u 4. stoljeću p. n. e.⁷⁹, a u VIAF-u mu je dodijeljen identifikator 7524651⁸⁰. Preferirani oblik Aristoteles, znači čisti grčki transliterirani oblik, u kodu 100 ili 200 dijele njemačka, hrvatska i talijanske knjižnice. Od njih, jedino DNB bilježi godinu uz ime autora (100 0 _ ‡a Aristoteles ‡d v384-v322). LC preferira oblik Aristotle što je oblik prilagođen engleskom jeziku, a BnF Aristote s godinama (200 _ | ‡a Aristote ‡f 0384-0322 av. J.-C.) što je oblik prilagođen francuskom jeziku, tj. njihov domaći izraz. Varijantnih oblika u polju \$400 najviše ima DNB (čak 38), potom LC (32), NSK (9) i ICCU i BnF (po 4). NSK bilježi oblike Aristotelis, Aristotele, Aristoteli, Aristotel, Aristotel', Aristotle, Aristote, Aristoteles Stagiritae i Aristotelis Stagyratae.

The image shows the VIAF Preferred Forms interface for Aristotle (ID 7524651). On the left, a list of preferred forms is displayed, each with a small flag icon and a code. The forms include various transliterations and codes, such as '100 0 _ ‡a Aristoteles' and '200 0 _ ‡a Aristoteles'. On the right, a circular network diagram shows the relationships between these forms across different library systems, with nodes representing the systems and lines representing the connections. The diagram is titled 'National and University Library in Zagreb' and 'NSK-000100644'.

Slika 6: VIAF zapis za Aristotela (ID 7524651). Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/7524651/#Aristotle> (18.4.2018.).

⁷⁹ Aristotel. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3834> (18.4.2018.).

⁸⁰ Aristotle. // VIAF. Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/7524651/> (18.4.2018.).

6.2 Analiza rimskih autora

Kod rimskih autora, kako imaju višedijelno ime, možemo pratiti koji sastavni dio imena postaje prva riječ (tzv. redalica) usvojene pristupnice. Za očekivati je da će ostale kombinacije biti povezane općim uputnicama, tj. u polju \$400.

Gaj Julije Cezar

Gaj Julije Cezar je rimski vojskovođa, državnik i pisac iz 1. stoljeća pr. n. e.⁸¹, a u VIAF-u mu je pridružen identifikator 286265178⁸². Na mrežnom izdanju Hrvatske enciklopedije nalazimo da njegovo latinsko ime bilježe u obliku Caius Iulius Caesar, dok u Leksikonu stranih pisaca imamo oblik Gaius Iulius Caesar⁸³ što pokazuje da preferiraju klasični način bilježenja slova G. NSK u usvojenoj pristupnici za Cezara ima pak prvu varijantu - 100 1 _ ‡a Caesar, Caius Iulius. Sve druge knjižnice imaju oblik Gaius. Isti oblik imena (Caesar, Gaius Iulius) imaju ICCU i DNB, ali s dvije razlike. Moramo spomenuti da u VIAF klasteru nije bilo usvojene pristupnice od ICCU-a pa joj se pristupilo izravno s normativne baze sustava.⁸⁴ Ono što ICCU i DNB imaju drugačije je odabir dodatnog potpolja za ime (‡b, vidi sliku 7) u slučaju ICCU-a, što DNB nema (cijelo ime je sadržano u potpolju ‡a), ali ima potpolje ‡d za datume pridružene imenu (100 1 _ ‡a Caesar, Gaius Iulius ‡d v100-v44). Cijelo ime Cezara u usvojenoj pristupnici nemaju LC i BnF, bilježe samo *nomen gentile* (Iulius) i *cognomen* (Caesar). Tako LC ima oblik 100 1 _ ‡a Caesar, Julius, a BnF 200 _ | ‡a César ‡b Jules ‡f 0100-0044 av. J.-C. Francuska praksa odabrala je domaći francuski oblik za Cezara i koristi dodatno potpolje za ime (‡b) i datume (‡f u UNIMARC-u). LC preferira *nomen gentile* pisati s J, kako je uostalom i ime Cezara prihvaćeno u engleskom jeziku. Sve analizirane knjižnice odabrale su za jedinstvenu redalicu *cognomen* Caesar. U kodu \$400 DNB ima 49 alternativnih oblika imena, LC 30, NSK 11, ICCU 6, a BnF 5. NSK popisuje Caesar, Gaius Julius; Caesar, Caius Julius; Cezar, Gaj Julije; Cesarei, Caio Giulio; Caesar, C. Julius; Cesar, Jules; Cesare, C. G.; Cesare, Caio Giulio; Jules Cesar; Caesar i Cezar.

⁸¹ Cezar, Gaj Julije. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11368> (19.4.2018.).

⁸² Caesar, Julius. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/286265178> (19.4.2018.).

⁸³ Cezar, Gaj Julije. // Leksikon stranih pisaca. / glavna urednica Dunja Detoni-Dujmić. Zagreb : Školska knjiga, 2001. Str. 207.

⁸⁴ Voci di autorità. // ICCU OPAC SBN. Catalogo del Servizio Bibliotecario Nazionale. Dostupno na: http://opac.sbn.it/opacsbn/opac/iccu/authority.jsp?db=solr_auth (19.4.2018.).

Vergilije

Publije Vergilije Maron (lat. Publius Vergilius Maro) bio je rimski pisac iz 1. stoljeća pr. n. e.⁸⁵ U VIAF-u nosi identifikator 8194433.⁸⁶ Isti oblik imena i isti redoslijed u usvojenoj pristupnici imaju DNB, ICCU i NSK. Riječ je o obliku Vergilius Maro, Publius. ICCU ima nomen Publius u dodatnom potpolju za ime †b (200 _ 1 †a Vergilius Maro †b , Publius), a DNB bilježi godine djelovanja autora u potpolju †d (100 1 _ †a Vergilius Maro, Publius †d v70-v19). LC i BnF imaju oblike imena na engleskom, tj. francuskom jeziku (Virgil, Virgile). BnF bilježi godine djelovanja (200 _ | †a Virgile †f 0070-0019 av. J.-C.). Vidljivo je da knjižnice bilježe ili cijeli oblik imena ili samo *nomen gentile*, koji je u svakom slučaju bio jedinstvena redalica. Od ostalih oblika imena pobrojanih u kodu \$400 moramo spomenuti DNB koji ima čak 75 alternativnih oblika, a slijede LC (24), NSK (7), ICCU (6) i BnF (5). NSK je popisala sljedeće oblike: Vergil; Virgilius Maro, Publius; Maron, Publije Vergilije; Vergilije Maron, Publije; Vergilije i oblik †a Virgil †7 Vergilius Maro, Publius.

---

⁸⁵ Vergilije Maron, Publije. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64325> (19.4.2018.).

⁸⁶ Virgil. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/8194433> (19.4.2018.).

Preferred Forms

- 100 0 _ta_Publius Vergilius Maro
- 200 _1 ta_Vergilius Maro tb_Publius
- 200 _1 ta_Vergilius Maro tb_P. f. 70-19 до н.э. to_Publius
- 100 1 _ta_Vergilius Maro P. to_(Publius). td_70 v.Chr.-19 v.Chr.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_(70-19 a.C.).
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70 f.Kr.-19 f.Kr.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70 f.Kr.-19 f.Kr.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_B.C.70-B.C.19
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_v70-v19
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_v70-v19
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70-19 a.C.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70-19 e.Kr.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70-19 f.Kr.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70-19 f.Kr.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70-19 f.Kr.
- 100 1 _ta_Vergilius Maro_Publius td_70 p.m.ē.-19 p.m.ē.
- 100 1 _ta_Vergilius_Publius Maro
- 100 0 _ta_Vergilius td_70 p.f. Kr.-19 p.f. Kr.
- 100 0 _ta_Virgil
- 100 _ _ta_Virgil
- 100 0 _ta_Virgil
- 100 0 _ta_Virgil
- 100 0 _ta_Virgil to_Ancient Roman poet_70-19 BCE
- 100 0 _ta_Virgil td_70 B.C.-19 B.C.
- 100 1 _ta_Virgil td_70-19B.C.
- 100 0 _ta_Virgil
- 100 0 _ta_Virgile
- 100 0 _ta_Virgile
- 200 _1 ta_Virgile tf_0070-0019 av. J.-C.

National and University Library in Zagreb
NSK-00002599

Slika 9: VIAF zapis za Vergilija (ID 8194433). Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/8194433> (19.4.2018.).

Tit Livije

Rimski povjesničar Tit Livije (lat. Titus Livius) živio je na razmeđu 1. stoljeća pr. n. e. i 1. stoljeća n. e. i poznat je po djelu Od osnutka Rima (Ab urbe condita).⁸⁷ U VIAF-u mu je dodijeljen identifikator 99942145.⁸⁸ Ponovno uočavamo isti oblik imena u usvojenoj pristupnici kod DNB-a, ICCU-a i NSK – Livius, Titus. Pregledni zapis ICCU-a nije povezan s VIAF klasterom za Tita Livija, niti je dupliciran, pa se našao u normativnoj bazi na stranicama ICCU-

⁸⁷ Livije, Tit. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=36876> (20.4.2018.).

⁸⁸ Livy. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/99942145> (20.4.2018.).

a.⁸⁹ Razlike su ponovno jednake: ICCU koristi dodatno potpolje za ime (200 1 †a Livius †b, Titus), a DNB dodaje godine djelovanja (100 1 _ †a Livius, Titus †d v59-17). LC i BnF koriste engleski, tj. francuski izraz za Livija. U slučaju LC-a to je Livy (100 0 _ †a Livy), a BnF-a Tite-Live s godinama djelovanja (200 _ | †a Tite-Live †f 0059? av. J.-C.-0017). Usvojena pristupnica BnF-a jedina počinje *praenomenom* (Titus /Tite), sve druge počinju s *nomen gentile* (Livius). Alternativnih oblika imena zapisanih u kodu 400 preglednih zapisa opet ima različiti broj: najviše ima DNB (27), a slijede LC (9), NSK (8), ICCU (6) i BnF (5). NSK bilježi Livius Patavinus, Titus; Livy; Titi Livi; Tit Livij; Livij, Tit; Livije, Tit; Tit Livije i Titus Livius.

The screenshot displays the 'Preferred Forms' section for the name 'Tita Livija'. The list includes various forms such as '100 1 _ †a Livi Tit †d 59 a.C.-17 d.C.', '100 1 _ †a Livio Tito †d 59 a.C.-17 d.C.', and '100 0 _ †a Livy'. The interface also features a circular network diagram on the right, which visualizes the relationships between different library records. The diagram consists of a central node connected to numerous peripheral nodes, each representing a different library or record. The nodes are labeled with various codes and flags, and the connections are represented by orange lines. Below the diagram, the text 'National and University Library in Zagreb' and 'NSK-000001376' is visible.

Slika 10: VIAF zapis za Tita Livija (ID 99942145). Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/99942145> (20.4.2018.).

⁸⁹ Voci di autorità. // ICCU OPAC SBN. Catalogo del Servizio Bibliotecario Nazionale. Dostupno na: http://opac.sbn.it/opacsbn/opac/iccu/authority.jsp?db=solr_auth (19.4.2018.).

Slika 11: Pregledni zapis za Tita Livija za ICCU. Dostupno na: http://opac.sbn.it/opacsbn/opac/iccu/authority.jsp;jsessionid=54DA25EAD58200CCFFAC1797BF39F106?db=solr_auth (20.4.2018.).

Publike Ovidije Nazon

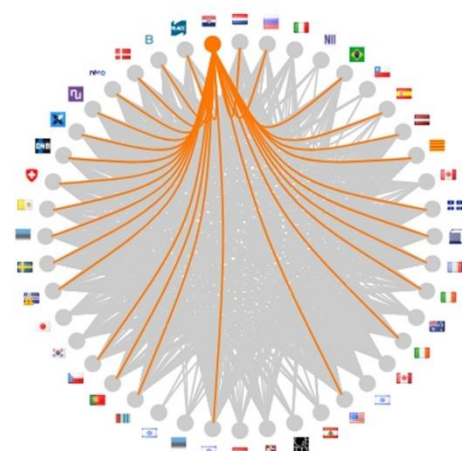
Publike Ovidije Nazon (lat. Publius Ovidius Naso) rimski je književnik koji je živio u 1. stoljeću pr. n. e. i 1. stoljeću n.e. te je najpoznatiji po mitološkim pričama objedinjenim u djelu *Metamorfoze* (*Metamorphōseōn librī*).⁹⁰ VIAF identifikator klastera je 88342447.⁹¹ I kod ovog autora imamo podudarnosti u odabiru oblika za usvojenu pristupnicu kod DNB-a, ICCU-a i NSK - Ovidius Naso, Publius. Ponovno susrećemo dodatno potpolje za ime autora u slučaju ICCU-a (200 _ 1 †a Ovidius Naso †b , Publius) i dodatak godina djelovanja kod DNB-a (100 1 _ †a Ovidius Naso, Publius †d ca. v43 - 18), a nijedno od toga ne susrećemo kod NSK. LC koristi engleski oblik imena Ovid, ali ovaj put uz dodatak godina djelovanja (100 0 _ †a Ovid, †d 43 B.C.-17 A.D. or 18 A.D.) što nismo susreli kod drugih rimskih autora. Sukladno tome, BnF koristi francuski oblik imena Ovide čemu su pridodane godine djelovanja kao i svaki put dosad (200 _ | †a Ovide †f 0043 av. J.-C.-0017). Primjećujemo da sve knjižnice za prvu riječ pristupnice uzimaju *nomen gentile* (Ovidius). U kodu 400 najviše zabilježenih alternativnih oblika imena za Ovidija ima DNB (59), zatim LC (23), ICCU (10), NSK (8) i BnF (3). U preglednom zapisu od NSK imamo: Nason, Publike Ovidije; Ovidije; Ovidije Nazon, Publike; Ovidij Naso, Publij; Nazon, Publike Ovidije; Naso, Publius Ovidius te Ovidi Nasonis, P.

⁹⁰ Ovidije Nazon, Publike. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45974> (20.4.2018.).

⁹¹ Ovidius Naso, Publius. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/88342447> (20.4.2018.).

Preferred Forms

- 100 __ ta Ovid tđ 43 B.C.-17 or 18 A.D.
- 100 0 ta Ovid tđ Roman poet. 43 BCE-17/18 CE
- 100 0 ta Ovid tđ 43 B.C.-17 A.D. or 18 A.D.
- 100 0 ta Ovid tđ 43 B.C.-17 A.D. or 18 A.D.
- 100 0 ta Ovid tđ 43 B.C.-17 A.D. or 18 A.D.
- 100 0 ta Ovid tđ 43 B.C.-17 or 18 A.D.
- 100 0 ta Ovid tđ 43 B.C.-17 or 18 A.D.
- 100 0 ta Ovid tđ 43 B.C.-17 or 18 A.D.
- 100 1 ta Ovid.
- 200 _ l ta Ovide tđ 0043 av. J.-C.-0017
- 100 0 ta Ovide tđ 0043 av. J.-C.-0017
- 100 0 ta Ovide tđ 43 av. J.-C.-17 apr. J.-C. ou 18 apr. J.-C.
- 100 0 ta Ovide tđ 43 av. J.-C.-17 ou 18
- 100 1 ta Ovidi Nasó Publi tđ 43 aC-17 dC
- 100 0 ta Ovidijs tđ 43 p.m.ē.-17 vai 18 m.ē.
- 100 1 ta Ovidio Nasón Publio
- 100 0 0 ta Ovidio tđ 43 a.C.-17 o 18 d.C.
- 100 0 ta Ovidio.
- 100 0 ta Ovidius
- 200 _ 1 ta Ovidius Naso tđ Publius
- 200 _ 1 ta Ovidius Naso tđ P. tđ 43 p.m.ē.-or 18 tđ Publius
- 100 1 ta Ovidius Naso P. tđ (Publius) tđ 43 v. Chr.-17/18
- 100 1 ta Ovidius Naso Publius
- 100 __ ta Ovidius Naso Publius
- B 100 1 ta Ovidius Naso Publius
- 100 1 ta Ovidius Naso Publius
- 100 1 ta Ovidius Naso Publius
- 100 1 ta Ovidius Naso Publius tđ (43 a.C.-ca 17).
- 100 1 ta Ovidius Naso Publius tđ 43 a.C.-17/18 d.C.
- 100 1 ta Ovidius Naso Publius tđ ca. v43 - 18

National and University Library in Zagreb
NSK-000099074

Slika 12: VIAF zapis za Ovidija (ID 88342447). Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/88342447> (20.4.2018.).

7. Rasprava

7.1 Usporedba biranih usvojenih pristupnica (\$100 i \$200)

Kataložni pravilnici Italije, Francuske, Njemačke, Hrvatske i SAD-a (s time da DNB još uvijek slijedi upute prema RAK-u) upućuju nas da od NSK, ICCU-a i DNB-a trebamo očekivati latinizirani oblik imena grčkih autora iz razloga što se bilježe na latinici. S druge strane, od LC-a valja očekivati engleski oblik imena ukoliko je kao takav u svakodnevnoj uporabi. Francuske AFNOR norme govore da se uzima latinski oblik, ali ako je francuski oblik poznatiji tada on čini usvojenu pristupnicu, a latinski oblik njoj usporednu pristupnicu. Međutim, UNIMARC zapisi pokazuju da ti usporedni zapisi zapravo ne postoje za antičke

autore. Kada gledamo prikaz preglednog zapisa „za javnost“ nekog grčkog autora, vidljivo je da je podebljanim fontom otisnut oblik koji je usvojena pristupnica, ali ispod njega navedena su još dodatna tri oblika imena: internacionalni latinski oblik, oblik transliteriran po ISO normi i oblik na grčkom, znači originalan oblik imena. Pogledom u UNIMARC zapis uviđamo da je ipak riječ o oblicima imena iz polja \$700 koje označuje usvojenu odrednicu za povezivanje osobnih imena. Za rimske autore u polju \$700 nalazimo po jedan oblik imena, onaj na latinskom jeziku. Jedino BnF koristi polja \$700, niti jedna druga knjižnica ne.

Notice Au format public

Aristote (0384-0322 av. J.-C.) forme courante français
 Aristoteles (0384-0322 av. J.-C.) forme internationale latin
 'Aristotélīs (0384-0322 av. J.-C.) forme internationale translit.-ISO grec polytonique
 Ἀριστοτέλης (0384-0322 av. J.-C.) forme internationale grec polytonique

Langue(s) : grec ancien
 Sexe : Masculin
 Responsabilité(s) exercée(s) sur les documents : Auteur
 Naissance : -0384
 Mort : -0322

Philosophe. - Élève de Platon, fondateur du Lycée. - Précepteur d'Alexandre le Grand

700 .| \$7 ba0yba0y \$8 frelat \$9 0 \$a Aristoteles \$f 0384-0322 av. J.-C.
 700 .| \$7 ba0yba0a \$8 fregre \$9 0 \$a 'Aristotélīs \$f 0384-0322 av. J.-C.
 700 .| \$7 ba0yga0y \$8 fregre \$9 0 \$a Ἀριστοτέλης \$f 0384-0322 av. J.-C.

Slika 13: Pristupnice za Aristotela, BnF; format za javnost gore, dio UNIMARC zapisa dolje. Dostupno na: <http://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb13091331s> (8.5.2018.).

Što se tiče konkretnih grčkih autora, latinski oblik Homerus bilježe DNB (iako bi prema RDA pravilniku trebali imati njemački oblik Homer⁹²), ICCU i NSK, a na nacionalnom jeziku LC (Homer) i BnF (Homère). Isto je i s Aristotelom; latinski oblik Aristoteles imaju DNB (kako se koristi i na njemačkom jeziku), ICCU i NSK, a domaće oblike LC (Aristotle) i BnF (Aristote). U slučaju Sofokla i Euripida odudara jedno BnF zato što na engleskom jeziku ne postoji neki drugi oblik njihovih imena koji bi bio poznatiji pa LC koristi originalnu formu, a DNB, ICCU i NSK bilježe originalni oblik imena uvijek, a glase Sophocles i Euripides. Njemački oblik koji bi se trebao bilježiti je Sophokles, a za Euripida nemaju neki domaći učestaliji oblik. Neke

⁹² Za njemačke oblike imena korišten je: Meyers Konversations-Lexikon. Dostupno na: http://woerterbuchnetz.de/cgi-bin/WBNetz/wbgui_py?sigle=Meyers (8.5.2018.).

knjižnice u preglednim zapisima u kodu \$100 dodaju dodatnu informaciju o datumu rođenja i smrti autora, ali kako za antičke autore to nije uvijek sigurna informacija često se nalaze oblici koji pretpostavljaju približne godine ili barem okvirno vrijeme djelovanja. Na bilježenje tih informacija odlučile su se, ili im je propisano pravilnikom DNB i BnF. DNB za Homera bilježi okvirno vrijeme djelovanja izraženo u stoljeću, a za sve ostale godine. BnF pak bilježi godine za Sofokla, Aristotela i Euripida, ali za Homera nije navela stoljeće djelovanja. Zanimljivo je da RDA kao obavezni element određuje datum rođenja i smrti, ili barem vrijeme djelovanja (9.3.4.3) što u usvojenim pristupnicama za grčke autore nije uključeno.⁹³

Preferirani oblici imena za rimske pisce ne odudaraju puno od onih za grčke. Potpuno isti oblik imena ponovno bilježe DNB, ICCU i NSK, a LC i BnF bilježe engleske, tj francuske oblike imena. Tako za Vergilija, koji je najpoznatiji po svom *nomen gentile* Vergilius, prva skupina knjižica ima oblik Vergilius Maro, Publius, a druga Virgil na engleskom za LC i Virgile na francuskom za BnF. I Tit Livije je najpoznatiji po svom *nomen gentile* Livius, pa kod DNB, ICCU i NSK susrećemo formu Livius, Titus; LC ima engleski oblik Livy, a BnF Tite-Live. Za Ovidija DNB, ICCU i NSK imaju oblik Ovidius Naso, Publius, a LC Ovid i BnF Ovide. Ovakva podjela knjižnica nije za Cezara, zato što NSK uzima pretklasični način pisanja za slovo G pa *nomen* glasi Caius dok DNB i ICCU pišu na klasičan način pa pristupnica glasi Caesar, Gaius Iulius. Cezar je na engleskom poznatiji kao Julius Caesar pa u skladu s tim pristupnica glasi Caesar, Julius, a kod BnF César, Jules. Ponovno nalazimo da DNB prati stari pravilnik RAK zato što bi prema RDA usvojene pristupnice trebale biti: Cäsar, Gajus Julius, Vergil i Ovid (za Livija nemaju njemački oblik).⁹⁴ U francuskoj normativnoj bazi rimski autori imaju usporedne usvojene pristupnice, ovaj puta samo primarni francuski oblik i originalni latinski oblik. Datume u nadziranim pristupnicama ponovno nalazimo samo kod DNB-a i BnF-a, iako bi trebali i kod LC-a, ali ovaj puta postoji naveden datum za Ovidija pa možemo reći da postoje određeni problemi s dosljednosti u LC/NACO normativnoj bazi.

U cjelini, sudeći po pravilnicima i konkretnim primjerima možemo zaključiti da je tretman grčkih i rimskih autora jednak unatoč baznim razlikama u formi imena (grčka jednostavna imena i nešto složeniji rimski imenski sustav), tj. pravila koja se propisuju za jedne, propisana su i za druge, ukoliko uopće i postoji nekakva razdioba u pravilniku. Naravno, neki pravilnici se zalažu za originalne oblike imena, kao što je slučaj i za suvremene autore, a neki

---

⁹³ RDA : resource description & access. Str. 9-37.

⁹⁴ Meyers Konversations-Lexikon. Dostupno na: http://woerterbuchnetz.de/cgi-bin/WBNetz/wbgui_py?sigle=Meyers (8.5.2018.).

propisuju ime na nacionalnom jeziku koje je ušlo u opću upotrebu te se tako, u jednu ruku, priklanjaju korisnicima, ne latinskom jeziku kao mrtvom jeziku.

7.2 Usporedba varijantnih oblika u polju \$400

Kada analiziramo varijantne oblike iz polja \$400 moramo imati na umu da oni djelomično ovise o knjižničnom fondu pojedine nacionalne knjižnice. Ukoliko fond pokriva više stranih izdanja, izdanja na drugim pismima, starijih izdanja koja mogu nositi neki zastarjeli oblik imena antičkog autora tada će knjižnica morati u preglednom zapisu dodavati sve te pokrivenne oblike, ali i one za koje katalogizator smatra da bi bilo potrebno zabilježiti kako bi pregledni zapis učinio vidljivijim. Sukladno tome, od većih knjižnica iz multikulturalnih zemalja svakako možemo očekivati širi raspon alternativnih oblika imena, pogotovo za antičke autore čija su klasična djela univerzalno poznata i prevedena. Već je kratkim brojčanim pregledom u prethodnom poglavlju uočeno da najveći broj varijantnih imena ima DNB, a prati je LC koji ovisno o konkretnom primjeru odstupa nešto više ili manje. Značajno manje bilježe BnF, ICCU i NSK. Raspon brojeva varijantnih oblika za DNB je od 27 do 75, redom Homer, Euripid i Tit Livije (27), Sofoklo (33), Aristotel (38), Cezar (49), Ovidije (59) i Vergilije (75). LC ne zaostaje puno, raspon broja oblika imena je od 9 do 34, i to ponovno najmanje za Euripida i Tita Livija (9; 10), ali ne i za Homera koji ovaj puta ima najveći broj (34); između su još Sofoklo (13), Ovidije (23), Vergilije (24), Cezar (30), Aristotel (32). BnF, ICCU i NSK imaju podjednak broj varijantnih oblika imena. BnF najmanje oblika ima za Ovidija (3) kojeg DNB ima zamjetno više (59), slijede Sofoklo i Aristotel (4), Cezar, Vergilije i Tit Livije (5), Euripid (6) i Homer (7). ICCU za Euripida ima tek jedan varijantni oblik i dva za Sofokla, a nešto više imaju Aristotel (4), Cezar i Vergilije (6), Homer (7) i Ovidije (10). NSK pak najmanji broj ima za Homera (2), a potom slijede Euripid (3), Sofoklo (6), Vergilije (7), Tit Livije i Ovidije (8), Aristotel (9) i Cezar (11). Među oblike imena grčkih autora DNB ubraja redom strane oblike i to sve na latinici, dok LC ima više oblika na drugom pismu (arapskom, grčkom i dr.). BnF i ICCU, ako i navode oblike imena na drugim pismima to je isključivo za starogrčki. NSK ima sve varijantne oblike na drugim jezicima na latinici. Moramo napomenuti da knjižnice koje za usvojenu pristupnicu koriste latinizirani oblik ime grčkog autora u polje \$400 stavljaju ime na nacionalnom jeziku ako ono postoji, a one koje imaju ime na nacionalnom jeziku kao usvojenu pristupnicu, redovito stavljaju latinizirani oblik u polje \$400 – što je i za očekivati. Zamjetno je da za rimske autore postoji više varijantnih oblika od onih za grčke kod DNB, LC i NSK. Jedan

od razloga je složenija struktura imena samih autora. LC ponovno bilježi oblike imena na drugim pismima, dok ostale knjižnice ne. Kod njih je većinom riječ o oblicima iz stranih jezika na latinici te raznim dodacima uz ime (povjesničar, pjesnik) ili inicijalima imena. Vjerojatan razlog iz kojeg jedino kod LC-jevih alternativnih oblika susrećemo pisma koja nisu latinica ili grčki, kojeg je za očekivati, je prisutnost različitih kulturnih skupina, pa i njihovih pisama u SAD-u. S druge strane, europski pandan LC-ju je DNB koji popisuje razne oblike imena na najrazličitijim (većinski) europskim jezicima.

KNJIŽNICA AUTOR	DNB (Njemačka)	LC (SAD)	BnF (Francuska)	ICCU (Italija)	NSK (Hrvatska)
Homer	27	34	7	7	2
Sofoklo	33	13	4	2	6
Euripid	27	10	6	1	3
Aristotel	38	32	4	4	9
Cezar	49	30	5	6	11
Vergilije	75	24	5	6	7
Tit Livije	27	9	5	6	8
Ovidije	59	23	3	10	8

Tablica 2: Broj varijantnih oblika u polju \$400 po knjižnicama i autorima

7.3 Kontekst

Sasvim je jasno da su autorizirani podaci jedan od alata koji omogućavaju ostvarivanje ciljeva i zadataka kataloga. Svenonius ih je definirala, a IFLA ih kontinuirano naglašava, pa tako i u posljednjoj Izjavi o međunarodnim kataložnim pravilima iz 2016. godine: pronalaženje bibliografske jedinice, između ostalog i *sve bibliografske jedinice određene osobe*, obitelji ili korporativnog tijela, identificiranje bibliografske jedinice, odabir jedinice bibliografske jedinice koja odgovara korisnikovim potrebama, dobivanje pristupa opisanoj jedinici građe te kretanje katalogom i izvan kataloga.⁹⁵ Ono što omogućuje pronalaženje svih bibliografskih

⁹⁵ Statement of International cataloguing principles (ICP). 2016 edition with minor revisions. Str.10-11.

jedinica neke osobe su autorizirani podaci. Oni funkcioniraju po principu neophodnih pristupnica koje kontroliraju autorizirani oblik imena (entiteta), varijantne oblike imena (entiteta) i identifikatore entiteta.⁹⁶ Upravo zato možemo reći da nadzirane, tj. usvojene i neusvojene pristupnice ne postoje bezrazložno nego imaju svrhu, a ona je olakšati navigaciju kroz katalog i dati kvalitetne rezultate za pretraživanje specifičnih upita. Druga vrlo bitna postavka je biranje oblika imena koje će biti usvojena pristupnica. Vidjeli smo da postoje dva rješenja za antičke autore, a to su originalni oblici imena na latinskom ili pak oblici imena na nacionalnom jeziku kataložnog središta. Sama IFLA se ne bavi antičkim autorima i ne daje neke preporuke koje bi se ticale isključivo njih. Međutim, ono na što se IFLA fokusira je korisnik, povećavanje pristupačnosti i vidljivosti za korisnika. Tako dva opća naputka za izradu kataložnih pravilnika govore da se treba rukovoditi primjerenosti korisniku i općoj uporabi. Prema njima, „odluke koje se donose prilikom izrade opisa i nadziranih oblika imena za pristup trebaju uzeti u obzir korisnika“ i „normalizirani rječnik koji se upotrebljava u opisu i pristupu treba biti usklađen s rječnikom većine korisnika“.⁹⁷ Međutim, u točki 5.3.3.1.1. Izjave o međunarodnim kataložnim načelima (2016.) prepoznajemo slučaj primjenjiv na antičke autore; točka nalaže da se u slučaju postojanja oblika imena autora usporedno sa službenim oblikom usvojena pristupnica bira na način da se odabere službeno ime ukoliko konvencionalno ne postoji te konvencionalno ime ukoliko je ono navedeno na djelu. Uviđamo da su antički autori specifična grupa autora koja će vjerojatno ostati „kamen spoticanja“ još neko vrijeme zato što možemo prepoznati da je ova odredba primjenjiva na njih, ali kataložni pravilnici nisu dužni uvažiti takve preporuke. Tek su dva pravilnika obrađena u ovom radu novijeg datuma – RDA i REICAT, a oba izlažu sasvim drugačije rješenje za antičke autore! RDA se prilagođava korisnicima engleskog jezika koji ima mnoge domaće varijante imena antičkih autora te time u potpunosti realizira preporuku IFLA-e, za razliku od REICAT-a koji je pokazao nešto tradicionalniji pristup, ali nipošto pogrešan zato što je ipak riječ o originalnim oblicima imena. Ne smijemo zanemariti da će za nekoliko godina čak tri od pet nacionalnih središta analiziranih u radu koristiti RDA kao nacionalni kataložni pravilnik. U suštini nijedan od ova dva uobičajena odabira za usvojenu pristupnicu nije pogrešan, obje forme imena antičkih autora su dovoljno raširene da imaju razloga biti birane za usvojene pristupnice, a isto tako ne radi se niti o problemima u pretraživanju pri korištenju kojeg god od njih. Sustav preglednih zapisa uostalom i postoji kako bi povezo bibliografske podatke neovisno o obliku kojeg korisnik poznaje i utipka. No, postoji pitanje dodatnog koraka u pretraživanju. Riječ je o tome da je jednostavnije

---

⁹⁶ Ibidem. Str. 11-12.

⁹⁷ Ibidem. Str. 5.

za korisnika da već sam po sebi upiše usvojenu pristupnicu (ako pretražuje po autoru) zato što dolazi do dodatnog koraka kada sustav traži potvrdu preko usvojene pristupnice ako taj oblik nije odmah upisan.⁹⁸ Dakako da je lakše za korisnika ako je taj oblik onaj uobičajen, raširen, konvencionalan, a ne onaj na latinskom jeziku. Cilj je ne zbuniti korisnika. Suvremeni pristup katalogima odmiče se od predstavljanja antičkih autora kako bi se oni sami identificirali. Naravno, moramo uzeti u obzir aktualnost jezika kojeg su koristili – latinski jezik više nije uporaban jezik, jezik razgovora. Ako si postavimo pitanje koji je odabir primjereniji korisniku – to je onaj oblik poznatiji u svakodnevnom govoru. Stoga zaključujemo da je trenutni trend funkcionalnost kataloga i konvencionalni oblici imena antičkih autora, a postavljaju se iznad poštivanja načina kako su se ti autori predstavljali. Pitanje višejezičnosti, kao što je moguće zaključiti, u katalogima danas je vrlo važno pitanje. Važno je sagledati stupanj pogodnosti za korisnike, gledati princip uobičajene upotrebe u smislu da oblik izabran za usvojenu pristupnicu mora biti onaj kojeg koristi većina, te kriterij prikazivanja koji govori da se taj odabir mora bazirati na načinu kako entitet prikazuje sam sebe.⁹⁹ Gdje ovdje stoje antički autori? Upravo zato što su oni „negdje između“ postaju „kamen spoticanja“ na međunarodnoj razini i stvara se dualnost. Ovu činjenicu pokušava neutralizirati VIAF koji je prije svega nepristran te dopušta raznolikost autoriziranih oblika, dopušta njihovu koegzistenciju te podupire potrebe korisnika za oblicima imena koji odgovaraju njihovom preferiranom jeziku, i pismu.¹⁰⁰ Osim toga, moramo ponovno spomenuti VIAF kao odskočnu dasku prema korištenju autoriziranih podataka u semantičkom web-u. VIAF podržava RDF format koji se koristi u semantičkom web-u gdje bi se podaci okupljeni na takav način mogli koristiti u raznim projektima, kao npr. Europeana Regia gdje su za identificiranje entiteta (djela i autora) povezanih sa srednjovjekovnim rukopisima korišteni autorizirani podaci iz VIAF-a.¹⁰¹ Drugi primjer je data.bnf.fr, projekt BnF-a kojem je cilj učiniti podatke BnF portala vidljivijim na web-u pri čemu pomaže VIAF baza.¹⁰² Međutim, VIAF nije savršen. Napomenuli smo i ranije da su se već prije javljali problemi dubleta. Pri analiziranju antičkih autora naišlo se na još neke dodatne primjere i nove probleme. Dupli klasteri najčešće nastaju pri povezivanju baza knjižnice i VIAF-a, ali sa sigurnošću možemo reći da nastaju i naknadno. Već u poglavljima koja obrađuju pojedine autore istaknuto je da su neki bili problematični – Sofoklo i Euripid. Za njih je klaster

---

⁹⁸ Bourdon, F.; Boulet, V. VIAF: a hub for a multilingual access to varied collections. Str. 2.

⁹⁹ Ibidem. Str. 8.

¹⁰⁰ Ibidem.

¹⁰¹ Ibidem. Str. 9-10.

¹⁰² About data.bnf.fr. // data.bnf.fr. Bibliothèque nationale de France. Dostupno na: <http://data.bnf.fr/about> (10.5.2018.).

koji povezuje pregledne zapise njemačke, danske i švicarske nacionalne knjižnice za Sofokla i njemačke, nizozemske i švedske nacionalne knjižnice za Euripida odvojen od matičnog klastera za te autore koji sadrži sve ostale pregledne zapise partnera. Zanimljivo, u ožujku to tako nije bilo, ali prilikom pisanja poglavlja u travnju već su postojale dublete, a postoje i u svibnju. Za dva rimska autora, Cezara i Tita Livija, postoji problem s talijanskim preglednim zapisima kojih kao da uopće nema u VIAF-u. Zato smo za potrebe usporedbe njima morali pristupiti preko normativne baze ICCU-a. U ovom slučaju stanje je jednako od ožujka, znači postojale su jedna do dvije šanse za prepravkom prilikom redovitog mjesečnog slanja podataka VIAF-u od strane svih partnera, pa i ICCU-a. Isto tako, moramo se osvrnuti na preferirane pristupnice za antičke autore u cjelini i sagledati koji je globalni trend sudeći po cijelim klasterima za autore, uključujući u raspravu i druge partnere VIAF-a. Može se zaključiti da je odnos konvencionalnog oblika imena prema službenom obliku imena podjednak. Konvencionalnom obliku imena priklanjaju se bibliografski centri Španjolske, Katalonije, Portugala, Irske, Poljske, Čilea, Brazila, Kanade, Australije, Libanona, a službenom bibliografski centri Nizozemske, Švicarske, Estonije, Latvije, Švedske, Norveške, Islanda, Rusije i Koreje. Buduće promjene u kataložnim pravilnicima ili prihvaćanju postojećeg RDA mogle bi dovesti do prevladavanja konvencionalnog oblika imena kao preferiranog. Što možemo reći vezano za specifičnost antičkih autora u okviru obrađenih kataložnih pravilnika? Oni doista jesu obrađivani kao posebna grupa autora na koju treba obratiti pozornost. PPIAK obrađuje zasebno i grčke i rimske pisce, kao i REICAT koji se barem djelomično dotiče konkretnih specifičnosti tih autora. Stari njemački pravilnik RAK ih također obrađuje pojedinačno, a RDA više uzima u obzir rimske autore. Za AFNOR norme ne možemo točno tvrditi kako su napismeno realizirane, ali isto tako ne smijemo zaboraviti na činjenicu da za autorizirane podatke postoje više nepisana pravila. Uz nepisana pravila za autorizirane podatke u Francuskoj, valja istaknuti i neke druge zanimljivosti u spomenutim pravilnicima. Talijanski REICAT stalno ponavlja i naglašava da talijanski oblici imena za antičke autore nemaju prednost pred službenim imenom, vjerojatno iz razloga što je to trend od kojeg odudaraju. Naš PPIAK, kojeg bi relativno uskoro trebao zamijeniti novi pravilnik, oslanja se na latinizirane/latinske oblike imena iz referentne literature, samo što je ona iz 19. stoljeća! Upravo iz tog razloga imamo stariji oblik pisanja imena Gaja Julija Cezara, Caius Iulius Caesar¹⁰³, umjesto klasičnog Gaius kako bilježe ostale knjižnice koje uzimaju službeni oblik imena za preferirani. Međutim, nismo u potpunosti usamljeni, tako imaju i Danska i Nizozemska, ali očito je da se radi o jednom zastarjelom načinu

---

¹⁰³ Iulius 131. // Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Wikisource. Dostupno na: https://de.wikisource.org/wiki/RE:Iulius_131 (11.5.2018.).

bilježenja. Što se pak predviđa za novi pravilnik? Iako je teško unaprijed znati, postoji prijedlog da se za antičke autore uvaži hrvatski oblik imena u usvojenoj pristupnici, čime bi se pratio trend novijih pravilnika poput RDA.¹⁰⁴

8. Zaključak

Prikazana analiza uputila je u važnost i korisnost autoriziranih podataka u knjižničnim katalozima i šire, čemu pridonosi VIAF. Antički autori ovdje stoje kao jedan poseban slučaj kojeg kataložni pravilnici tretiraju drugačije i za koje se postavlja pitanje koji oblik imena olakšava korisniku korištenje kataloga. Usmjerenost knjižničarske zajednice na to da katalog bude pomagalo koje korisniku ne otežava pretraživanje dovela je do trenda biranja oblika imena na nacionalnom jeziku. Ova odluka rasterećuje korisnike, uklanja dodatni korak potvrđivanja na kojeg se autora misli, ako nije odmah upisan preferirani oblik. Stoga se u novim pravilnicima ide prema tome da se za antičke autore uzima uobičajeni suvremeni oblik imena kao preferirani oblik, što ne umanjuje funkcionalnost preglednih zapisa, a ima navedene prednosti. Antički autori time nisu zakinuti kako pregledni zapisi tada nužno povezuju originalni oblik imena s konvencionalnim imenom preko neusvojenih pristupnica. Unatoč tome, i dalje postoje pravilnici novijeg datuma poput talijanskog REICAT-a koji se odlučuju za konzervativniji pristup kojeg nikako ne možemo osuditi, biranje preferirane pristupnice jest nužnost koja se u pravilniku mora riješiti, ali u realnosti nema velikih prepreka i kritičnih problema ukoliko se odabere bilo koje rješenje. Ono što je, u svakom slučaju, zahvalno rješenje je pojava sustava poput VIAF-a. VIAF ne kritizira, ne preferira, ne favorizira – on okuplja i prezentira autorizirane podatke na jedan zanimljiv način, a ujedno služi kao platforma koja ih promovira i omogućuje njihovu širu uporabu.

---

¹⁰⁴ Pancirov, Petra. Usmeno priopćenje (16.3.2018.).

9. Literatura

About data.bnf.fr. // data.bnf.fr. Bibliothèque nationale de France. Dostupno na: <http://data.bnf.fr/about> (10.5.2018.).

About RDA. // OCLC. Dostupno na: <https://www.oclc.org/en/rda/about.html> (5.5.2018.).

Anderson, D. Universal bibliographic control : a long term policy : plan for action. Pullach bei München : Verlag Dokumentation, 1974.

Aristotel. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3834> (18.4.2018.).

Aristotle. // VIAF. Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/7524651/> (18.4.2018.).

Bibliotheca scriptorum classicorum. / herausgegeben von Wilhelm Engelmann. Leipzig, [etc.] : W. Engelmann, 1880-82. Dostupno na: <https://archive.org/details/bibliothecascr03preugoog> (5.5.2018.).

Bourdon, F. Francuska kataložna pravila u međunarodnom kontekstu. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb, 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 113-129.

Caesar, Julius. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/286265178> (19.4.2018.).

Cataloguing according to the new resource description and access (RDA) : cataloguing concept announced. // Deutsche Nationalbibliothek. 11.8.2015. Dostupno na: <http://www.dnb.de/EN/Aktuell/Presse/erschliessungRDA.html> (6.5.2018.).

Cezar, Gaj Julije. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11368> (19.4.2018.).

Cezar, Gaj Julije. // Leksikon stranih pisaca. / glavna urednica Dunja Detoni-Dujmić. Zagreb : Školska knjiga, 2001. Str. 207.

Dunsire, G. RDA : novi međunarodni standard za bibliografski opis i pristup građi. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb, 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 159-166.

Gorman, M. Authority control in the context of bibliographic control in the electronic environment. *Cataloging & Classification Quarterly* 38, 3-4(2004), str. 11-22.

Gortan, V.; Gorski, O.; Pauš, P. *Latinska gramatika*. 5. izd. Zagreb : Školska knjiga, 1979.

Guidelines for authority records and references. / IFLA Working Group on GARE Revision. 2nd ed. München : K. G. Saur, 2001.

Homer. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na:
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26009> (17.4.2018.).

Homer. // VIAF. Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/224924963/#Homer>. (17.4.2018.).

Euripid. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na:
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18637> (18.4.2018.).

Eurípides. // VIAF. Dostupno na: <https://viaf.org/viaf/265326651/#Eur%C3%ADpides> (18.4.2018.).

Euripides, ca 480-406 f.Kr. // VIAF. Dostupno na: https://viaf.org/viaf/253748852/#Euripides,_ca_480-406_f.Kr. (18.4.2018.).

IFLA Professional Statement on Universal Bibliographic Control. 2012. Dostupno na:
<https://www.ifla.org/publications/node/7468> (27.3.2018.).

Integrated authority file (GND). // Deutsche Nationalbibliothek. 21.10.2016. Dostupno na:
<http://www.dnb.de/EN/Standardisierung/GND/gnd.html> (6.5.2018.).

Knežević Cerovski, A.; Pancirov, P. Normativna baza NSK danas. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58, 1-2 (2015), str. 175-188. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143625> (27.3.2018.).

La Transition bibliographique en France. // Bibliothèque nationale de France. Dostupno na:
http://www.bnf.fr/fr/professionnels/normes_catalogage_francaises/a.rda_fr.html (5.5.2018.).

Library of Congress Authorities. Dostupno na: <https://authorities.loc.gov/webvoy.htm> (5.5.2018.).

Livije, Tit. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na:
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=36876> (20.4.2018.).

Livy. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/99942145> (20.4.2018.).

Maxwell, R. L. Maxwell's guide to authority work. Chicago ; London : American Library Association, 2004.

Names of persons : national usages for entry in catalogues. 4th revised and enlarged edition. München : K.G. Saur, 1996. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/pubs/names-of-persons_1996.pdf (26.3.2018.).

Ovidije Nazon, Publije. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45974> (20.4.2018.).

Ovidius Naso, Publius. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/88342447> (20.4.2018.).

Pancirov, Petra. Usmeno priopćenje (16.3.2018.).

Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft : neue Bearbeitung. Wikisouce. Dostupno na: https://de.wikisource.org/wiki/Paulys_Realencyclopedie_der_classischen_Altertumswissenschaft (5.5.2018.).

Pisanje imena. // Hrvatski pravopis. Dostupno na: <http://pravopis.hr/pravilo/pisanje-imena/47/> (7.4.2018.).

Priručnik za UNIMARC : format za pregledne zapise. / Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

RDA : resource description & access / developed in a collaborative process led by the Joint Steering Committee for Development of RDA (JSC), representing the American Library Association ... [et al.]. Chicago : American Library Association ; Ottawa : Canadian Library Association ; London : CILIP [i. e.] Chartered Institute of Library and Information Professionals, 2010.

RDA Steering Committee (RSC). Dostupno na: <http://www.rda-rsc.org/> (5.5.2018.).

Regeln für die alphabetische Katalogisierung in wissenschaftlichen Bibliotheken : RAK-WB. 2., überarb. u. erw. Aufl. Leipzig ; Frankfurt am Main ; Berlin : Deutsche Nationalbibliothek, 2007. Dostupno na: http://files.dnb.de/pdf/rak_wb_netz.pdf (6.5.2018.).

Regole italiane di catalogazione : REICAT / a cura della Commissione permanente per la revisione delle regole italiane di catalogazione. Roma : Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche, 2009. Dostupno na: <http://www.iccu.sbn.it/opencms/export/sites/iccu/documenti/2015/REICAT-giugno2009.pdf> (24.4.2018.).

Recherche dans les notices d'autorité. // Bibliothèque nationale de France. Dostupno na: <http://catalogue.bnf.fr/recherche-autorite.do?pageRech=rat> (8.5.2018.).

Smjernice za izradu preglednih kataložnih jedinica i uputnica. / Radna grupa za izradu Međunarodnog sustava preglednih kataložnih jedinica. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1990.

Statement of International cataloguing principles (ICP) / by IFLA Cataloguing Section and IFLA Meetings of Experts on an International Cataloguing Code. 2016 edition with minor revisions, 2017. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2016-en.pdf (27.3.2018.).

Statement of principles. The International conference on cataloguing principles, Paris, October 1961. Dostupno na: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/IMEICC/IMEICC1/statement_principles_paris_1961.pdf (26.3.2018.).

Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka : konceptualni model : završni izvještaj, prosinac 2008. / IFLA-ina Radna skupina za Uvjete za funkcionalnost i obrojčivanje zapisa autoriziranih podataka (FRANAR). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Vergilije Maron, Publije. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64325> (19.4.2018.).

Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 1. dio, odrednice i redalice. 2. izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. 2. dio, kataložni opis. 2. izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Virgil. // VIAF. Dostupno na: <http://viaf.org/viaf/8194433> (19.4.2018.).

Voci di autorità. // ICCU OPAC SBN. Catalogo del Servizio Bibliotecario Nazionale. Dostupno na: http://opac.sbn.it/opacsbn/opac/iccu/authority.jsp?db=solr_auth (19.4.2018.).

Vratović, V. et al. Povijest svjetske književnosti. Knj. 2, Grčka (antička), rimska, bizantska, srednjovjekovna latinska, novovjekovna latinska, novogrčka i albanska književnost. Zagreb : Mladost, 1977.